

ЗАМЕЖКА - 10
1971

სამშენებლის ბაზარს

ქვემოთ —
საქართველოს
სამშენებლო
სამსახური

ლაშქრობა ხეკში

საქართველოს ზორის ძნელადი სახელობის პიონერთა და მოსწავლეთა რესპუბლიკურ სასახლეს 30 წელი შეუსრულდა. ამ თარიღს მიეძღვნა სასახლის ნორჩ მოგზაურთა ტურისტული ლაშქრობა ხეკში. ლაშქრობა მიზნად ისახავდა: საქართველოს სამხედრო გზის ღირსშესანიშნავ ადგილთა შესწავლას, უაზრების რაიონის ენოგრაფიისა და საკოლმეურნეო ცხოვრების გაცნობას, მეგობრობის დამყარებას ადგილობრივ მოსწავლეებთან და „ნორჩი ტურისტის“ ნიშანზე ნორმების ჩაბარებას.

ლაშქრობაში მონაწილეობას იღებდნენ თბილისის სკოლების VI-VII კლასის მოსწავლეები. ლაშქრობას ხელმძღვანელობდა სასახლის ტურისტების კაბინეტის პედაგოგი დენიზა გოწალიშვილი.

ქვემოთ ვაქვეყნებთ საველე ვაჭრის „ნორჩი მოგზაურიდან“ ამოღებულ წერილებს.

ყუჩაღღას!

ბუნაუნკუნიან

კუტურინება

ქ. ჭილაშვილი

ჩამოწვიმა და მზემ ისევ გამომანათა დრუმბლებიდან. სანაპიროზე კვლავ გამოფენილა ხალხი.

პალმის ვეგმა ფოთლებით დარდნილულ ძელსკამზე მანდილოსანი იჯდა და პორტთან მოახლოებულ ვეგმ გაჰყურებდა.

სანაპიროზე მხიარული ყვირინით მიმავალი პიონერები ამ მანდილოსანს მოკრძალებით მიესალმნენ და გარს შემოუსხდნენ...

აფსაზეთში მცხოვრები პიონერი ვინ არ იცნობს ამ მოამბეც ადამიანს. იგი ხომ მათი გულითადი მეგობარია ჯერ კიდევ იმ დროიდან, როცა ჩვენში პიონერების

პირველი ორგანიზაცია ჩაისახა... ეს გახლავთ პირველთაგანია პიონერებმდგენელი, რომელმაც ათეულობით პირველნორჩ პიონერს თავისი ხელთ "გაუკეთა ალისფერი ყვლსავევი და დიდი ცხოვრების ნაყოფ ზაზეუ დააყენა.

— პატივცემულო ზინილა, თქვენი პიონერული ცხოვრება გრძელდება! — ვიდრე ცოცხალი ვარ, არც ჩათვდება! — ღიმილით მომიგო მან და სიყვარულით სავსე მზერა შეაგლო თავის ალისფერყვლსავევიან მეგობრებს, რომლებიც ჩვენი მისვლის უმაღ აქეთივით გაიფანტნენ.

ზინილა ცოცხლია გველოდა. იცოდა ჩვენი შეხვედრის მიზანი.

— პიონერებთან ჩემი მეგობრობა თითქმის ამ წახევარი საუკუნის წინათ დაიწყო!

1924 წელი იდგა. საქართველოს კომკავშირის აფსაზეთის საოლქო კომიტეტის დავალებით პიონერთა ორგანიზაციის ჩამოხალხობილებად ქალაქ ოჩამჩირეში წავიდე.

...მასღოს, პირველად ქალაქის მთავარი ქუჩის ბაგვემს მოეუყარე თავი. განეშარტე რას ნიშნავდა საბჭოთა ხელისუფლება, გაგვანნი დიდი ლინინის მოღვაწეობა... მეორე შეგრაზე ვესაუბრე რევოლუციურ დღესასწაულებზე, პიონერის მოვალეობაზე, როგორი უნდა ყოფილიყო ნორჩი კომუნისტი. თან გასწავლიდი მწუბორში დგომას, სიმღერას, ვაჟლით წარმოდგენებს. და აი, ერთ მწვენიერ დღესაც ოჩამჩირის ქუჩებში პიონერების წყრილა მომახილი გაისმა. ქვეფეხით მუწყობრი ნაბიჯით მოვდივით და მოემდღროდით. ჩვენი ხალხისიანი განწყობილება ყველას გადაედო.

მთელი ქალაქი ფეხზე დადგა. ხალხი მოაწყდა ფანჯრებს, ჭიშკრებს. ხარაზებმა სახელოსნოები მიატოვეს, დალაქებმა — სადღაღებოები... მართალია, ჯერ დოლო და საყვირი არა გვერინდა, მაგრამ ჩვენი სიმღერა ისე ომახიანად გუგუნებდა, რომ მთები ბანს გვეუხუნებოდნენ. ახლაც თვალწინ მიდვას იმ გოგო-ბიჭების გაბრწყინებული სახეები, ანთებული თვალები... ვლადიმერ მარღანია, ხუტა ლუბია, განსაკუთრებით გამთირჩეოდა ერთი ცქრილა გოგონა ცაქვა ხონელია... თუ არ დაგეზარებთ და აქვე ოცოოდ ნაბიჯე გამოშვევით, მე თქვენ გავცუნობთ ამ ცაქვას, ახლა ის სახელოვანი ქალია, ქალაქის მოღმდის ატელითა სამმართველის უფროსია. დაე, მან თვითონ გაიხსენოს თავისი ბავშვობის ეს უძვირფესიანი დღეები...

სანაპიროს ნება-ნება გამბფყვეთ. ...ეს აყო ჩემი პირველი კომკავშირული დავალება... მოსკოვის აღმოსავლეთის სალხების კომუნისტური უნივერსიტეტის სტუდენტნი მამნი არდადეგებზე ვიყავი სოფელში ჩამოსული...

— როდისღა მოასწარით უნივერსიტეტში შესვლა? ჩემს შეკითხვაზე პატივცემულო ზინილას პირზე ღიმილი მოადგა. — ჩემი სტუდენტად გახდომა, მართლაც რომ მოსაგონარია, — ნაბიჯი შენავლა და ვიგრძენი როგორი სიციფოვლი უახლოვდებოდნენ მას წარსულის სურათები.

...სოფელ საბერიოში, გალის რაიონში დავბოძე. წამოვიზარე თუ არა, მთელი არსებით ვიგრძენი ახალი ცხოვრების სიო, რომელიც დღითი დღე მხოლოვრდებოდა და იმდელი ავსებდა დარჩი გლხვაკევის ფაქებსა და კერებში. ჩემი ძმა იულინი საბერიოში კომკავშირის ორგანიზაციის პირველი ორგანიზატორი იყო. ბიძაქმე ივაკა ციცილია ხშირად ესაუბრებოდა თანასოფელლებს ახალი ცხოვრების სიკეთეზე, უღვივებდა მღიანი მობიების რწმენას. იმ დროს მშობლები ჯერ კიდევ იმდენ თავისუფლებას არ აძლევდნენ გოგონებს, რომ სასოვადობებზეც საქმიანობაში ჩაბმულიყვნენ. შეუღრეული გოგო ვიყავი, მარამ დედა არ მძალვდა სოფლის კრებებზე დასწრების ნებას. ჩუმაღ ვიპარებოდი ერთ ბედნიერ დღეს კომკავშირში მიმიღეს.

58511

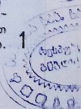

კომკავშირი
10
ოჩამჩირე
1971

საქართველოს კომკავშირის ოჩამჩირის ოლქის კომიტეტის დასახელება: ოჩამჩირის ოლქის კომკავშირი

გაპოლის 1926 წლის

საქ. კ.პ.ს.
გაგონაშვილი

ზინაიდა
ცინკოლია
პრონინაბათა.

...1924 წელს კიდევ ერთი ბენიკია დღე გამოიხნა. კომუნისტური პარტიის რიგებში შევიდა. გაორჯერჯერ სულსით და მონღოებით წაგებო, წყნად წინს დაღ საქმიანობაში.

პირველად მოსკოვის, ამჟამად ლენინოპოლის სახელობის ავტოტრანსპორტის დეპარტამენტში მუშაობდა, როცა თავდაპირველად ლენინოპოლის იყო მისი დირექტორი. ტრენინგების კონტროლის განყოფილების პარტიორგანიზაციის მდივანი ვიყავი, შემდგომ № 12 ქიმიკო-ფარმაცევტულ ტრანსპორტის განყოფილებაში მუშაობდა.

ზინაიდა ცინკოლია შედგა, ზღვას მოაკლო თვალს. აშლილობა მოგონებებში დაიმჩნევს. სიტყვას ვერ პოულობდა...

...შემდგომ მოსკოვ-ყაზანის რკინიგზაზე, სადგურ სორტირთორნიას ავტოტრანსპორტის განყოფილების გამგედ გადაიხანა. გუსსომბთან, აქ სომ პირველად ჩანისასა შაბათობები... საქმედ მოთხოვნა და ახლა ტვანის პარტიის რაიკომში გადაიხანა ინსტრუქტორის, რაიკომის პარტიორგანიზაციის მდივანად...

შემდეგ კვლავ გამოიხნა. პარტიის ცვას მითითებით პარტიული მუშაობის ვაკუუმი უმაღლესი განაღობების მისაღებად მისიერყოლო ავადმთაში წარიგზავნა და სამცხე ავტოტრანსპორტის მოხელე. მსუბუქ მრეწველობის განხორციელება მესწავლა, მაგრამ არ დროს უნდა ავადმთაში მუშაობის მაცნობეს და შინისაკენ გამოემუდრა... თავსაური მდგომარეობის გამო უკან ვეღარ გაბრუნდი... საინჟინრო დარბაზს ცვალდა სოხუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ინგლისურ ენის ფაკულტეტზე დაავაზივებ და კვლავ ჩემს ნორმ მუშაობებს დავეუბრუნდი. დღემდე სოხუმის რესპუბლიკის სახელობის სკოლაში სასწავლო ნაწილის გამგედ ვმუშაობდი და თან ინგლისურ ენას ვასწავლიდი. ჩემი სიცოცხლის შუახანი კვლავ პიონერების მწვეფარე ცხოვრებას შეუერთდა... დიდი ხანი არ არის, რაც პენსიაზე ვარს. ვიღობის უბავშვებოდ ყოფნა, საჭარბადიერებე საქმეს გატანა ძალს...

საზოგადოებრივ საქმეს კი არ გამოვლივს! პატივცემული ზინაიდა ცინკოლია პარტიის აფსაზიის საოლქო კომიტეტის შტატარეში ინსტრუქტორი, აფსაზიის სასაბო კონტროლის შტატარეში ინსტრუქტორი და თავისი დაუზარებელი და კვილინდისიერი შრომის გამო დაჯილდოებულია აფსაზიის ავტორიზაციის რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს საპატიო სიგელით. მინიჭებული აქვს საქართველოს დამსახურებული პედაგოგის სახელი. დიდი ბეღადის დაბადების 100 წლისთავის საიუბილეოდ იგი დაჯილდოვდა მედლით „შრომითი პარტიისთვის“... კვტერი კომპანირებას გავი და სახელი შეტანილია სოხუმის პიონერ-მოსწავლეთა საპატიო წიგნში.

მე ვიყავი პირველი კომპანირული გონა მოელს აფსაზიის სოფლის ახალგაზრდობიდან. იმ დღიდან დიდიწყო ჩემი დაუდგომელი და შინარსიანი ცხოვრება. სრწაფვა შემოქმედებითი შრომისა და განათლებისაკენ. ბედმაც გამოიხნა. საწაველებლად სოხუმში ჩამოვივდი, მოულოდნელად კი ისე მოტარებდა საქმე, რომ მეც მოსკოვს გამგზავრებულ ახალგაზრდობის ჯგუფს გამაყოლებს, რომელსაც აღმოსავლეთის ხალხების კომუნისტურ უნივერსიტეტში უნდა ესწავლათ.

თავი სიზმარში მეგონა! სოფელი გოგონასათვის რუსეთის დიდ ქალაქში ცხოვრება და უნივერსიტეტში სწავლა ფასდაუდებელი ჯილდო იყო. და თუ ქალად დავედქი, თუ შევეძლი პატარა წველილი მაინც გავეყო საზოგადოებრივ სარბიელზე, ამახ შრომობურ კომუნისტურ პარტიის უნდა ვუბადლოდე იმ დიდი ზრუნვისათვის, რასაც ის იჩენს იმ

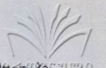
თავიდან ამ თავამდე ახალგაზრდობის შინაგან.

უნივერსიტეტის რექტორი ჩემს დანახვანზე შევბა — ეს ბალლი აქ ვინ გამოგზავნაო (ბავთით შეკრული ნაწნავები მქონდა), საბავშვო სახლში გადაგზავნეთო. ეს რომ გავიგე თავზარი დამეცა. ლემის მუხლებში ჩავუვარდი რექტორს. რუსული არა ვიციოდი, ვცდილობდი მთელი არსებით, თვალების გამოიმეტყველებით გამოიმეტა ჩემი მსურვალე მუდრა, რომ უნივერსიტეტში დავეტოვიყნე. რექტორმა, რაკი ასეთი დიდი წადილი შემტაცო, დამჩინა. დამჩინა რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი... ერთ წელიწადში დავეფუფლე რუსულ ენას. მერე ჩემმა მასწავლებელმა რექტორის წინაშე მიშუამდგომლა და უნივერსიტეტში მიმიღეს.

დღე და ღამე წიგნს ჩავკვებოდი. ნეტაკე საიდან ვიკრებდი იმდენ ძალ-ღონეს!

ვაჰა
ხონელია.

ზიანი ქუჩა ავიარე და ცაქა ხონე-
ლის სასახურში ვეწვიეთ.

პატივცემულმა ზინიად ჩვენს მის-
კლის მიზეზი ამწოთ თუ არა, ვეტყვან
პიონერს თვალში აუნაპერწყლდა და
საბაყით წარმოსთქვა: „პატიოსან სიტყ-
ვას ვიძლევი ვიყო მუშათა კლასისა და
პროლეტარული რევოლუციის ერთგული,
შრომში მხარში ამოვუდგე ჩემს აშანა-
გებს და შევასრული „საპარტაკის“ კანო-
ნიკი“, — ამ წმინდა ფიცის მოგონებაზე
ჩვენს მავანძღებს სიამოვნება დაეფი-
ნა სახეზე, თვალწინ გაუცოცხლდათ
თვინათი ბავშვობა, ეს დაუციწყარი
ღრო...

— ექვსი წლისა ვიყავი, როცა პირვე-
ლად ჩემმა ძმამ პიონერულ შვერებაზე
წამაბიძგა. — მოივიონა ცაქა ხონელიამ.
— ასე დაეცა ერთ წელიწადს, და აი, 7
წლისა რომ გახვდი, მიმიღეს კიდევ. იმ
ღრს ოჯახიდან გოგონას ეყრე იოლად

არ უშვიდნენ პიონერულ შვერებაზე,
ჩვენმა შტრებსმა ისეთი ხმაც კი დაჰყარეს,
თითქოს საბჭოთა ხელისუფლება შობი-
ლებს შეილებს ართმევდა. გოგონებიდან
სიამიშირში პირველი მე გახვდი პიონე-
რი. 10 წლისამ კი უკვე „აანადღებობა“
მივიღე. — რაზმის ხელმძღვანელმა და-
მაისისრეს. სიხარულით ცას დაეწვიე. დე-
დას ზეწარი აღარ შეგარჩიე. ნემისი
ხმარება შემატარებოდა. დავეჭირე ეს ზეწ-
რება და ჩემი რაზმის პიონერ გოგონებს
ჩემი ხელით შევეკურე თეთრი ზედატა-
ნები და ქვედატანები. დედამ საგანგებო
საჩუქარი მიაართვა ჩვენს ერთ მეზობელ
მეგრაე ქალს, რომ ჩემთვის წერილნაკე-
ციანი ქვედატანის შვერვა ესწავლებინა.
პოდა, შეგეტყე კიდევ, ხედავდ ლურჯად
შეღებულ და აღულუსე გამოვიდით, მე-
რე მოგეძი წავედით სალაშქროდ. რაზმ-
ში მომღვრალთა გუნდი ჩამოვყავალიბე.
ვასწავლიდი პიონერულ სიმღერებს, ზოგ
სიმღერას ჩვენ თვითონ ვიგონებდით.

სკოლებსა და კლუბებში ვდგამდით ბავშვული
ესტეს, ცოცხალ გაზეთებს, კონსერტივაციებს

1926 წელს ამიერკავკასიის პიონერე-
ბის შვერების დელეგატი ვიყავი. შვერება
თბილისში, რუსთაველის სახელობის თე-
ატრის დარბაზში მოეწყო. მე აფხაზი პი-
ონერების სახელით მივესალმე ამ შვეი-
რებას. მერე საკავშირო შვერებაზეც უნ-
და გაემგზავრებულყავი, მაგრამ ავაღ
გაგზდი და ველარ წავედი.

ჩემი პიონერული ცხოვრება 1929
წლამდე გაგრძელდა, მერე კი კომკავ-
შირში გადავედი...

— ჩვენც პიონერული ხალისითა და
აღმადურებით ვიზვიებთ პიონერული ორ-
განოზაციის 50 წლისთავის იუბილეს, ეს
სომ ჩვენი ზემოცვ არის არა, ცაქაქა! —
ღმობლით უბნა პირველმა პიონერ-
ხელმძღვანელმა თავის პირველთაგან
პიონერს. მათ თვალეში სიხარულის
ცრმლი მოადგათ!

გ ა გ უ მ ა ბ ა რ ი შ ვ ი ლ ი

ქრიაქ ზემოხვერის ცხნის ძმა

დედების ცრმლში აწრთეს
ხნლები,
შუბები
და...
ხანჯლები.
მამებს უხაროდათ ფართე
მაჯები, —

გაეჭმის მაჯები.
რომ სახელობისეცილო სპაში
მათთვის არ ეჯობნა არავის,
რომ მეტი ეკავათ სპარისი,
თურქი, ბერძენი და არაბი.
რომ ამოესუნთქა მესხეთის,
დღეს რომ მოესწრებოდი მზენათელს, —

დედა შეილს აჩენდა მეცხრებს,
დედა შეილს აჩენდა შვათეს.
ბედო, ამყოფინე ჯვარცმა
ამმულს და ააესე ნუგეშით...
ერთად შემახვედრე ცხრა ძმა
მუსსში, ზარბაზნი და უდემი.

სოფელი,
მთები,
ვენახები,
ორღობები,
მეზობლის თბილი გამარჯობა,
მარანი,
ქვევრი...

შინაურ სახელს
მოფერებით მეძახის დედა,
მე ხმას არ ვიღებ,
მინდა დიდხანს,
დიდხანს მეძახესღ.
ნიმატრებული
და შიშველი ფეხისგულებით

დედამიწაზე,
როგორც ცოცხალ
სხეულზე, ვდაგვარ.
წარსული მეგობრზე
მყავს ბავშვითე ატატებული
და ჩრდილს ხელითე
მითათუნებს მხარზე ჭადარი.

აქამდე მოვიხნი

წარსულის ზეცაქ —
მზით მოწუნულო
თითინა ჭერო —
შენი სიღურაქ
არ ჩამჭრალა
ხსოვნაში ჯერაც.
ავსებულია ჩემი სმენა
ურმის ჭრიალით,

ავსებულია ჩემი სმენა
წყაროს ჩხრიალით,
ჩემი სიცოცხლის
ნიღლი ფსევი
არის სოფელი
და იავნანა —
დღის ლოცვა-საგალობელი.
ჩაღლი დღეებზე
ვარ მიხმული

ათასი ძაფით
და ვაკურადებ
დამწყვედელი დუმბილის ძახილს.
ღვიძლი შვილი ვარ
საკუთარი ბავშვობის,
ყრმობის...
მათ რომ მისაგულეს სინიღისი, —
აქამდე მყოფნის.

ქვირთხი, ვიქსა

მხატვარი ჯამბა ლოლა

ჯამა ღინა

— აი, მეგობარო, ნატვრისთვის მოგიტანე, ინატრე რაც გინდა, და ყველაფერი აგისრულდება!

დავიდ კოლმანი. გვინების რესპუბლიკა. კონარის მესამე კოლექსის გეოგრაფიის მასწავლებელი. გვინების პიონერთა დელუგაციის ხელმძღვანელი. მხატვარია, ბავშვებს გეოგრაფიასთან ერთად ხატვასაც ასწავლის. მისამართი: გვინების რესპუბლიკა, კონარის, მესამე კოლექსი, მასწავლებელი დავიდ კოლმანი.

— რამდენი ნატვრისთვალა თქვენს ყულაბაში? — გვითხა გეოგრაფიის მასწავლებელმა.

— რამდენი ნატვრისთვალა? — დავიბენით უკან მე და კრასომირა: — ბევრია ალბათ, ყველას ეყოფა...

— ყველას ეყოფა? — ჩაფიქრდა მასწავლებელი, — კარგია, ყველას თუ ეყოფა. დედაშიწზე ხომ იმდენი ოცნებაა, რამდენი ადამიანიც ცხოვრობს. ყველას თავისი საზრუნავი აქვს, ყველა რაღაცზე ოცნებობს. აი, მე ერთ ჩემს მოსწავლეს ვაგაბობთ, ხაიმე კოლსონზე. მასაც აქვს თავისი ოცნება.

ხაიმე მეშვიდე კლასში სწავლობდა. ისეთი ძვირცხლი და გულკეთილი ბიჭი იყო, რომ სკოლაში ყველანი -- მზიარულ ხაიმეს ეძახდნენ. მაგრამ ამ ბოლო დროს ისე შეიცვალა, მზიარული კი არა, ხალეოანი უფროა. ბევრი ეცეკადით, მაგრამ მიზეზი მაინც ვერ გავარკვევთ. ერთხელ მასთან შინ მიხვლა დავაბირე, აჯარამ ხაიმემ მთხოვა, თუ შეიძლება, ჩვენთან ნუ მოხვალთ, და მეც აღარ მივსულვარ. ხაიმე ისე გამოიყვალა, ოთხშაბათის მაკვითოლზეც ვერ ნახავდით გაციხებულს.

ოთხშაბათობით გეოგრაფიის გაკვეთლის ნაცვლები ბავშვებს ხატვას ვასწავლი, სსსრული ოთახი მულდამ მზიარული კრიაპულითაა სავსე. მე და ჩემი მოსწავლეები ასე ვართ შეთანხმებულნი: მე მათ ჭერ რომელიმე ნოთხრობის ვუკითხავ სოფლმე, შემდეგ ისინი ამ მოთხრობის მიხედვით სურათს ხატავენ და გამოიღვანს ვაწყობთ. ვინც ყველაზე კარგად დახატავს, მის სურათზე ჭირისფერ ვარსკვლავს მივაბნევთ და შინ ვატანთ, რომ შობლებს აჩვენოს. ბავშვები ამიტომ მოუთმენლად ელოდებიან ყოველი ოთხშაბათის მოსვლას, ხაიმე კი...

ეს ამბავიც სწორედ ერთ ასეთ ოთხშაბათს მოხდა. საკლასო ოთახში რომ შევედი, ბავშვები უკვე მერხებზე ისხნენ, მარტო ხაიმეს სკამი იყო თავისუფალი. ბავშვები გაკვეთლისათვის ემზადებოდნენ -- ორმა გოგონამ წვეთის საღებავები მოიტანა, ზოგმა ფერადი ფანქრები მოამარჯვა და ელოდა, როდის დაეჩვენებოდა მოთხრობის კი-

თხვას. სწორედ ამ დროს კარებში ხაიმე გამოჩნდა. თავი არ აუწევია, ისე მომესალმა და თავის მერხს მიუტანა. მე მოთხრობის კითხვა დაეჩვენე. ეს იყო მოთხრობა გვიწველ მეუფეზეზეზე, ატლანტის ოკეანეში რომ გადინან თევზის საჭერად. მოთხრობას ვკითხულობდი, თან ხაიმეს ვაკვირდებოდი. თავჩაქინდრული იჭდა, სახეზე ვერც კი ნივბიკობი, მისმენდა თუ არა.

კითხვა შეეწყვიტე და მასთან მივედი:

— ხაიმე, საღებავები არა გაქვს?

ხაიმემ შემომხედა, მაგრამ ხმა არ ამოუღია. მომეჩვენა, რომ თვალები ნამტირალევი ჰქონდა, და ჩემკენ შემოვბრუნე.

— შინ ხომ კარგადა ხართ, ხაიმე? რამე ხომ არ შეკემოვხვათ?

— არა, არაფერი, მასწავლებელი. ისეთი არაფერი.

— წამოდი, საღებავებს ვიშოვი, — გუთხარი და საწერ მაგლასთან მივიყვანე. ჩემს ჩანთაში ორი თუ სამი ფერის საღებავი აღმოჩნდა, სხვა ფერები ბავშვებს გამოვართვი, მერე წყლის პატარა ფინჯანიც მივეცი და კითხვა ვაწვავრე. მე ვკითხულობდი პატარა ბიჭის ამბავს, მამამ ღია ზღვაში სათუჯაოდ რომ წაიყვანა. მამა პატარა, მოუწყობელი ნავი ჰქონდათ და, ქარი რომ ამოვარდა, ტალღებმა ოკეანის სიღრმეში გაიტაცეს. მეუფეზეზე შედ დღეს ემბდნენ ოკეანეში დაჯარულ პატარა ნავს, ეძებდნენ, მაგრამ ვერ მიაგნეს. იპოვეს მხოლოდ ტალღებზე მოტივტივე რამდენიმე ფიცრის ნატეხი და ჰერო ბურთი. იმ პატარა ბიჭს მუდამ თან რომ დაჰმონდა.

მოთხრობა ბოლომდე წავეითებე და კლასს ვაღვეხედი.

— შეკითხვა ხომ არა გაქვთ?

— თუ შეიძლება, კიდევ ერთხელ წავეითებთ, როგორ ებრძოდა მეზადური ზვიგენს, — მომესმა ხაიმეს ხმა.

— ბოლო ამბავიც? ახლავ. „მეუფეზეზე გაიფიქრა, რომ ახლა მასა და ზვიგენს შორის ერთი თხელი კედელიც საკმაოა ისე იქნებოდა. ერთი უბრალო, თხელი კედელი და იგი ცოცხალი გადაარჩებოდა. მიწაზეც სულ იმას ნატრობდა, როგორმე კოტა ფული ეშოვა და ჩამოეგრეული კედელი შეეკეთებინა. აი, ახლაც კედელი იყო საჭირო, სულ უბრალო, თხელი კედელი, რომ ზვიგენსაგან დაეღწია თავი, მაგრამ ეს კედელი არსად არ იყო მისთვის -- არც მიწაზე და არც წყალში. შეზადურს გაეციან, საზარლად გაეციან, დანა მომარჯვა და მისუბნ, წამოსულ ზვიგენს ეკეთა. რაღაც მძიმე დარტყმა იგრძინო და გონებდაცაგაგული ზვიგენს მოეხილა. კაცი და თევზი ერთად დაუშვნენ ოკეანის ფსკერასაკენ“. ყველაფერი გასაგებია, ხაიმე?

— გასაგებია, მასწავლებელი.

— კეთილი, რახან გასაგებია, ხატვა დაიწყეთ. ნუ იჩქარებთ, ნახევარ საათზე მეტი დრო გაქვთ. თუ იყოჩაღებთ, ორი სურათის დახატვაც შეიძლება.

ბავშვებმა ხატვა დაიწყეს. მე მაგილასთან ვიჯექი და წიგნს კითხულობდი. რატომღაც მომიჩვენა, რომ ხაიმე არ ხატავდა და მისკენ გავიხედე. მართლაც, ხაიმე ისევ ისე თავაჩქინდრული იჯდა და არ ხატავდა.

— რა დაგემართა, ხაიმე? რატომ არ ხატავ?

— მე უკვე დავხატე, მასწავლებელს.
— მიპასუხა ხაიმემ და სურათი გამოიწოლა.

თეთრ, ქათქათა ქალღვრე დიდი, შავი კედელი იყო აღმართული, მხოლოდ კედელი. ამ კედელს რამდენიმე ადგილზე წითელი ლაქა ეტყობოდა. ეს იყო და ეს, არც მებადღური ჩანდა და არც ზვიგენი. ნახატი რამდენიმეჯერ შევატრიალ-შემოვატრიალე, მაგრამ ვერაფერი გავუხედე.

— ამისხენი, ხაიმე, რას ნიშნავს ეს ნახატი?

— რას ნიშნავს? არ ვიცი, არაფერსაც არ ნიშნავს.

— ასე როგორ შეიძლება, ხაიმე. ყველა ნახატს ხომ თავისი აზრი აქვს, ჩანაფიქრი.

— არ ვიცი, მასწავლებელს, — მიპასუხა ხაიმემ, — ეს სურათი ათავურისაც არ ნიშნავს, ჩემთვის დავხატე.

ამასობაში სხვა ბავშვებმაც დაამთავრეს ხატვა და ჩემი მაგილა ნახატებით გაივსო. მე მათ სურათებს ვთავალოერებდი, ზოგს ლურჯ ზღვას და მუწავნეცას ვუწუხებდი, ზოგს მებადღურის ფიგურას ვუსწორებდი. მაგრამ თვალწინ სულ ხაიმეს სურათი მედგა — წითელლაქებიანი, დიდი შავი კედელი. ვიჯექი და ვფიქრობდი, რას ნიშნავდა ეს წითელლაქებიანი შავი კედელი, ბავშვები კი მოუთმენლად ელოდნენ ჩემს გალაყვებულებას. ბოლოს ვთქვი:

— მაშ ასე, დავალებო დღეს ყველა კარგად შეასრულა, მაგრამ ხაიმე კოფტისონი ნახატი ყველა სურათის ჯონია. მილი აქ, ხაიმე, ეს ოქროსფერი ვარსკვლავი დღეს შენ დამისახარე.

ადრე საუკეთესო ნახატს ბავშვებს ვუჩვენებდი ხოლმე, თან ვუხსნიდი, რატომ სჯობდა ის სურათი სხვის სურათებს. მაგრამ ახლა ხაიმეს ნახატი ბავშვებისთვის არ მიჩვენებია. ამ შავ კედელს და წითელ ლაქებს ბავშვებმა კი არა, მეც ვერაფერი ვაკუხედე.

— მართა აქ, ხაიმე, ეს ოქროსფერი ვარსკვლავი შენს ნახატს მიაკრო, — გავუმოვრო ხაიმეს, ის კი ადვილიდან არ იძვროდა. ბავშვები გავკვირვებთ გვიყურებდნენ ხან მე და ხან ხაიმეს. ხაიმე ტიროდა, მერხზე დამხობილი ხმამაღლა ტიროდა.

— რა მოხდა, ხაიმე, რა დაგემართა? ჩვენ ხომ არ გაუყენინეთ რამე? რატომ დღესმარ, გვითხარი, რა მოხდა?

— ისეთი არაფერი, მასწავლებელს, — როგორც იყო ხმა ამოიღო ხაიმემ და თვალზე მოიდგარი ცრემლი შეიმშრალა. — მამატივთ.

სწორედ ამ დროს ზარის ხმაე გაისმა. ბავშვები მერხებიდან წამოიშალნენ. წამოდგა ხაიმეც, თავისი ნახატი დაახვია და კარებსკენ გაემართა.

მე რეგულტნი ჩანთაში ჩავაწყვე და დერეფანში ხაიმეს წამოვეყვი: — მეც შენგან მოვდივარ, ხაიმე, მომიცადე, ერთად წავიდეთ.

სალამო ხანი იყო, მაგრამ ქუჩაში მაინც ძლიერ ცხელოდა. შორიანი, ზღვის მზრიდან, ოკეანის ყრუ ხმაური ისმოდა. მე და ხაიმე უსიტყვეოდ მივეყვებოდით ხალხმარავლ ქუჩას.

— იცით, რატომ გტვიროდი? — მკითხა უცებ ხაიმემ.

— არა, არ ვიცი. შენ ხომ არაფერი გითქვამს.

— ყველაფერი იმ სურათის ბრალია, — მითხრა ხაიმემ.

— სურათის ბრალია? სურათი რა შუაშია, ხაიმე, პირიქით, უნდა გიხაროდეს, ყველას რომ აჯობე.

— მიხარია კიდევ, მასწავლებელს. ამ ვარსკვლავის მიღება ადრეც ძალიან მინდოდა, მაგრამ ახლა ჩემთვის ყველაფერი სულ ერთია. აბა, ეს სურათი რაში უნდა გამოვიყენო? ან ეს ვარსკვლავი რად მინდა? — ხაიმეს თვალბუნე ცრემლები მოალდა: — რად მინდა, სად წავივლი?

— ხაიმე, შენ რაღაცას მიმლაე, რა მოხდა, რატომ არ გეუბნები?

— იცით, მასწავლებელს, ჩვენთან ერთ ოთახში ოთხი

ოჯახი ცხოვრობს, — ცრემლიანი თვალებით მომაჩერდა ხაიმე. — ყველგან დახვნი ვიცოდი, ხან ერთ სახეს სძიხავს ცუდულად და ხან მეორეს. ამ ერთ ჯგუფს ჩვენს ოჯახი ოთახის შუაგულში უნდა იწვევს. მიიღო თვე! სად წაიხიო ჩემი სურათი, სად დავეციდი, ჩვენ ხომ ერთი გე- დელოც არა გვაქვს ერთი კედელიც კი არა გვაქვს! — კიდევ გაითვრა ხაიმემ, ნახატი ტროტუარზე დააგდო და გაიქცა.

მე ქუჩაში ვიდექი და ხაიმეს გაცეკვროდი. მერე, თავს რომ მივფარა, სურათი ავიღე, დავეცეკე და ჩი- ბეში ჩავდი. არ მახსოვს, კიდევ რამდენ ხანს ვიდექი ქუჩაში, ერთი-ორჯერ გავვლდები მოვედენე ჩემთან და შეითხვს, ცუდად ხომ არა ხართ, რამე ხომ არ გინდათო. კედელი, კედელი მინდა-მეთქი, ვფიქრობდი ჩემთვის. მათთვის არაფერი მითქვამს, ცხადია, მაგრამ სულ ამაზე ვფიქრობდი. მას შემდეგ სულ ამაზე ვფიქრობდი.

მათილაც, რადღენი კედელი საჭირო, მარტო ჩემს ქვე- ყანაში კი არა, ყველგან, ყველგან, მიიღოს დღემდინაზე, რომ აღაშინებინო იმ მოზუცი მებნაღურით არ იღუპე- ბოდნენ...

— აი, მეგობარო, ნატვრისთვლი მოგიტანეთ. ინატ- რი, რაც გინდა, და ყველაფერი აგისრულდება!

კამარადა — „სიხარულის ქალაქში“ ასე ეძახდნენ ეს- პანეთიდან ჩამოსულ ბავშვებს. ჩვენ მათი სახელებიც ვიცოდით, ზოგს კამარადა ლივის ვეძახდით, ზოგს კამა- რადა მანუელს, ზოგსაც — კამარადა ირმას, მაგრამ ისიც ვიცოდით, რომ ეს მოგონილი სახელები იყო. ჩვენ მათი- იან ერთად სურათებს ვიღებდით, მაგრამ ვიცოდით, რომ ისინი არ სურათებს სამშობლოში ვერ წაიღებდნენ, მათი მისამართი ამიტომ არის ასეთი უცნაური: ესპანე- თის იტაპკვეც მითი, თავისუფლებისათვის მებრძოლ ბავშვებს.

— ამ მისამართით რომ გამოვვხაზეთ წერილი, მარ- თლა მოვა? — ვკითხვ ერთხელ ირმა მარტინესს.

— ასეთ წერილს ჩვენამდლ ვინ მოუშვებს, ველა, — სცილეთ მიპასუხა ირმა: — ესპანეთის მთავრობამ არც კი იცის, ბულგარეთში რომ ჩამოვიდეთ. პოლიციამ ეს რომ გაიგოს, ჩვენს მშობლებს და ნათესაებებს მა- შინვე დააპატიმრებენ.

— აბა, საზღვარზე როგორ გადავლივით?

— ზოგი ყალბი პასპორტით გადავდივარ, ზოგიც თით- ითი მესაზღვრებმა გამოაპარეს. მათ შორისაც არიან კომუნისტები. ვიტყვებთ მორენოსს რომ იცნობ, ჩვენი რაზმის „სასწრაფო დახმარებას“? პასპორტში უწერია, ვითომ საფრანგეთში მიიღის ნათესაებები; ბალღომერ ფერნანდესს პასპორტი სულაც არა აქვს, მე კი საზ- ღვარზე ამერიკელმა ტურისტებმა გადმომიყვანეს.

— ამერიკელმა ტურისტებმა?

— ჰო, ამერიკელმა ტურისტებმა, — ეშმაკურად ვა- ციხა ირმა. — მართალია, მათ ამის შესახებ არაფერი იცოდნენ, მაგრამ მაინც მათ გადმოყვანილად ვითვლე- ბით მეცა და ბალღომერიც.

ჩვენი ესპანეთის ერთ ბატონი სასაზღვრო ქალაქში ვეცხოვრობთ, საფრანგეთიდან ოცდაათი კილომეტრის და- შორებით. მამარჩემი ადრე ავტობუსის მძღოლად მუშა- იობდა ტურისტებზე ბიუროში, მერე ვაიგეს, კომუნისტი რომ იყო და სასაზღვროდ დაითხოვეს. ორი წელიწადი უმუშევარი იყო. სიდაც მივიღოდა სამუშაოს სათხოვ- ნელად, ყველგან ეუბნებოდნენ, ჩვენ კომუნისტებს სამ- სახურში არ ვიღებთ. საზღვარგარეთ მეც იმიტომ არ

მიშვებდნენ, მამარჩემი კომუნისტი რომ არის. წელს კი საზღვარზე მალულად გადმომიყვანა მამარჩემი ამხანაგმა; ოციდარი გვეყვანა. ისიც კომუნისტი, ტურისტულ ბი- უროში მუშაობს მძღოლად. პოლიციამ ვერ არ ჩვენს ოჯახილოც რომ კომუნისტი, თორემ ტურისტულ ბი- უროში როგორ ამუშავებდნენ!

ერთხელ ოციდარი გვეყვანა გვიან ღამით მოვიდა ჩვენ- თან და მამარჩემს ეუბნება:

— ირმა უნდა წავიყვანო, მანჩო. ბარე რაღაავე, ვა- რეთ მანჩამა მელოდება.

— ირმა უნდა წავიყვანო? — გოჭკვრდა დღეაჩემს.

— იმით უნდა გადავიყვანო, ლაშა. სამიში არაფე- რია, — საზღვარკენ მიუთითა გვეყვანა. — ამხანაგებმა ასე გადაწყვიტეს, ამ ერთ ზაფხულს მაინც დარსვენოს კარგად. ჩქარა, მანჩამა მელოდება.

ოციდარი გვეყვანა ქუჩის კუთხესთან გაჩერებულ დიდ ავტობუსთან მიმიყვანა, საბარგო განყოფილების კარი ფიხთხლად გამოიღო და ჩურჩულთი მიიხრა:

— ფიხთხლად შეძვერი, ნუ გეზინია. აი, ასე. ახლა ჩემოდნები ჩამოიდგარე წინ და რაც არ უნდა მოხდეს, ხმა არ ამოიღო.

მანჩამა დაიძრა თუ არა, სინებლში ვილაცის ჩურჩუ- ლი მომესმა:

— ირმა, შენა ხარ?

— ჰო, მე ვარ, — ვუპასუხე იმ უტყვი ხმას. — შენ საიდან მივინძ?

— გვეყვანა მიიხრა, შენ და ჩემი ამხანაგის გოგო, ირ- მა მარტინესი, საზღვარზე ერთად უნდა გადავიყვანოთ.

— ისე ჩურჩულთი მიპასუხა იმ უტყვი ხმამ: — ვიცნობ- ლეთ ერთმანებს, მე ბალღომერ ფერნანდესს მქვია.

სამ გვეცვიანთ მე და ბალღომერმა ერთმანეთი. იმ ბნელ ყუთში ორი თუ სამი საათი ისე ვისხვდით, ხმა არ ამოვიღო. მხოლოდ ერთხელ ვკითხე ბალღომერს,

თუ იყო, სად მივდივარ-მეთქი, მაგრამ იმხანც არაფერი არ იცოდა და პასუხი არ გაუთქა. საზღვარი რომ მიუე- ლხლოდით, შიშმა აიტანა, სულ იმაზე ვფიქრობდი, სა- ბარგო განყოფილება რომ გასინჯონ, რა გვეშვლება- მეთქი. ალბათ ბალღომერმაც იგრანო, რომ შიშმა აიტან- ხა და მამშვიდობა, ნუ გეზინია, გვეყვანა ამერიკელი

ტურისტები მიპყავს და ავტობუსს ათავს გასინჯეს. მართლაც, მესაზღვრებმა მარტო ტურისტების პასპორ- ტები გასინჯეს (გვესწრება, როგორ დაიდობდნენ მამჩანა- ში), მერე ავტობუსს გარშემო შემოუარეს და ვაგვტარ- ხეს. ზუთი წუთის შემდეგ საზღვრის მტკიცე მხარეს ვაგ- ვაჩერეს, მაგრამ საბარგო განყოფილება იქაც არ გაუსინჯ- ვათ. თუმცა, რომ გაუსინჯათ კიდევ სამიში არაფერი იყო — ჩვენ უკვე საფრანგეთში ვიყავით, ესპანეთის

პოლიცია ვეღარავინ დაგვალერდა.

იხი დღის შემდეგ პარიზში ჩავდილი. ჩვენი ჯგუფის სხვა წევრებიც აქ შეგვეერთდნენ. შემდეგ პარიზლან ბერლინში გადავიხიანდით, იქიდან კი სოფიაში.

პარიზლან ჩვეულებრივად ვიმგზავრით. სასაზღვრო პარქებშიც არ ვგაჩერებდნენ, ჩვენი პასპორტებიც არ გაუსინჯათ, — ჩვერთა სუბარჩემი უტყვობია. — მე- საზღვარებს რამდენჯერმე ვთხოვე, ჩემს პასპორტშიც დასეთი საზღვარზე გადავსოხა ნიშანი-მეთქი, მაგრა უარი მითხვრეს, თვევინათი არ შეიძლება, ესპანეთში რომ გინახონ, ციხე არ ავცლებდნენ. პარიზშიც ასე მითხ- ვრეს, ბერლინშიც და სოფიაშიც. მე კი ისე მიიღოდა...

— ჩვენ ამიტომაც არ ვწვით წერილებს, — თქვა ირმა მარტინესმა, — ერთმანეთთან ამერიკურა არა ვცემს, რომ ჩვენი მშობლები და ნათესაებები არ გავცეთ. არა- ვინ იცის, ბულგარეთში რომ ვისვენებთ, დღეაჩემიც არა- ვინ იცის. აი, თქვენი ვალლია ყოველდღე წერილებს

აგზავნის შინ, ირინა გუშინ დედამის ტელეფონით და-
ელაპარაკა, ჩვენ კი... მალე ორი თვე შესრულდება, რაც
სახლიდან წამოვედი, მაგრამ დედაჩემისთვის ერთი წე-
რილიც არ მიმიწერია...

ბალონერ ფერნანდესი — რაზმის მეთაური:

— მალე სამშობლოში უნდა დავბრუნდეთ, მაგრამ რა,
ვერავის ვეტყვი, სად ვიყავი და რა ვნახე, ვინ გავიცანი,
ვის დავუმეგობრდი, სიმართლეს ვერავის ვეტყვი. ჩემს
პატარა ძმებსაც ტყუილი უნდა ვუთხრა, ვითომ საფრან-
გეთში ვიყავი. მაგრამ სულ ტყუილებს ხომ ვერ ვილა-
პარებ?

მამაჩემმა ასე უთხრა პოლიციელებს დაპატიმრების
დროს, სულ ტყუილებს ხომ ვერ ილაპარაკებთ, ერთხელ
ხომ მაინც უნდა თქვათ სიმართლე. დამის ათი საათი იქ-
ნებოდა, მამაჩენის წასაყვანად რომ მოვიდნენ. კარზე
რამდენჯერმე დააკაკუნეს:

— პოლიცია, კარი გააღეთ!

ოთახში სამი კაცი შემოვიდა. ერთი, შუაში რომ იდგა,
აღრე ჩვენი კარის მეზობელი იყო, ალემან მენდესი, სა-
მი თუ ოთხი წლის წინათ მამაჩემთან ერთად მუშაობდა.
სტამბაში და ხშირად მოდიოდა ჩვენთან. ის და მამაჩემი
რაღაცას წერდნენ და სტამბაში მიჰქონდათ. მეგრ მენ-
დესმა პოლიციაში დაიწყო მუშაობა და ბოლო დროს
ელარკე კოგეცალმებოდა ხოლმე. მამაჩემი ამბობდა,
ილემანი სამიში კაცია, ბინა უნდა გამოვიცვალოთო.
მართლაც, იმ დღეებში ბინის გამოცვლას ვაპირებდით,
მაგრამ ვერ მოვასწარი.

— აბა, ჩქარა ჩაიცი და წამოგვეყვი, — უბრაბანა ერ-
თმა პოლიციელმა მამაჩემს.

— სად უნდა წამოგვეყვი? რა მოხდა? — იცითხა მამა-
ჩემმა.

— მაგაზე მაშინ უნდა გეფიქრა, სტამბაში ხალხი რომ
აჯანყე, — სიტყვა ვაწყვეტინა ალემანმა.

— თუ რა შუაში ვარ, ალემან, შენც ხომ იცი...

— საქმეც სწორედ ის არის, რომ ყველაფერი კარგა-
ვით, — ხმას აუმაღლა ალემანმა. — ხელარ გვაგვიანებ.

— კეთილი, მაგრამ ხალხს რას ეტყვი, ალემან? ჩვენს
მეზობლებს და ამხანაგებს რას ეტყვი?

— მოვიფიქრებ რამეს, დარდი ნუ გაქვს.

— მოფიქრებით კი მოიფიქრებ, მაგრამ სულ ტყუი-
ლებს ხომ ვერ ილაპარაკებ? ერთხელ მაინც ხომ უნდა
თქვა სიმართლე, ალემან?

ალემანს არაფერი უთქვამს, კარადიდან რაღაც წიგნე-
ში გამოიღო და ოთახიდან გავიდა. სასამართლოზე მამა-
ჩემს ხელი წელი მიუსაჯეს. რიგიანად არც კი უთქ-
ვამთ, რატომ დაიჭირეს ან რატომ ასამართლებდნენ.
აღდგენ და მიუსაჯეს.

მე სწავლას თავი მივანებე და მუშაობა დავიწყე. დე-
დას ვეწმარებდი. აბა, რა უნდა მექნა? ის ფული, მამაჩე-
მის ამხანაგები ყოველთვის რომ გვიგზავნიდნენ, ერთი
კვირასაც არ გვეოფნებოდა. ასე ცხოვრება ძალიან ძნელია.
მაგრამ მე სულაც არ მეშინია. არც იმის მეშინია, მუშის
საშუალო ხელფასთან შედარებით შეიძლება ნაკლებ
ხელფასს რომ მაძლევენ, და არც იმისი, მამაჩემი კიდევ
ოთხი წელი რომ უნდა იჯდეს ციხეში. მე უფრო მეტად
იმისი მეშინია, რომ აღმაიანებს ნამდვილი სიმართლის-
თვის ციხეში სვამენ. აბა, თქვენ თვითონ განსაჯეთ, მიუ-
ცხობრება სულ ტყუილებს ხომ არ ილაპარაკებ, რომ
ციხეში არ მოხვდეთ. ერთხელ ხომ მაინც უნდა თქვა სი-
მართლე?

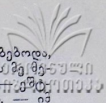

ემტრეზია მორენო, მეტ-სახელად „სასწრაფო დახმარება“. ეს „მეტსახელი იმპროტომ შევიტყვით, რომ „დღე-ღამეობა საექიმო პუნქტში ტრიალებდა, ლაშქრობაში წასვლის დროს კი წამლებით სავსე უშველებელ ზურგანთან აიკიდებდა ხოლმე. ტარება უჭირდა, მაგრამ თავის „სასწრაფო დახმარებას“ მაინც არავის არ უთმობდა.

— მამაჩემიც რამდენჯერმე დააპატიმრეს. ბოლო დროს კი ექვსი წელი იქნა ციხეში. მამა ავტონიენურია, ადრე რომელიღაც დიდი ქარხნის კონსტრუქტორი ყოფილა, ახლა კი ტაქსების კონსტრუქტორად მუშაობს. სხვაგან მუშაობის ნებას არ აძლევენ, ასე ეუბნებიან, შინ კომუნისტი ხარ და მუშების უფროსად ვერ დაგნიშნავენო.

მამაჩემი რომ დააპატიმრეს, მე მაშინ მერე კლასში ვსწავლობდი. ჩვენს ქალაქში, ბილბაოში, იმ წელს ნავსადგურის მუშები გაიცივნენ. მთელი კვირა არ მუშაობდნენ ამწეები, მუშები უარს ამბობდნენ გემების დატვირთვაზე. იცით, ქალაქში რა ამბავი იყო? ნავსადგური გადმოუტვირთავი გემებით გაივსო. პოლიცია ქალაქში მოხალისეებს ეძებდა, გაზეთები მოწოდებებს ბეჭდავდნენ: სამუშაო ვისაც უნდა, ნავსადგურში გამოვიდესო. მამაჩემი და მისი ამხანაგები კი ხალხს აფრთხილებდნენ, სამუშაოდ არ წახვიდეთ, ნავსადგურის მუშების გაფიცვას ნუ ჩაშლითო. მართლაც, სამუშაოდ არავინ გასულა. ის კი არა, ერთი კვირის შემდეგ ქალაქის სხვა მუშებიც გაიფიცნენ. უნდა გენახათ, პოლიციელები რა დღეში იყვნენ! ხალხი სამუშაოდ რომ არ გადიოდა, გემებსაც იმათ აცლევინებდნენ და მანქანებსაც, ქუჩებსაც ისინი ასუფთავებდნენ!

მერე პოლიციელებმა მაინც თავისი გაიტანეს... მამაჩემი ორი კვირა თვლით არ გვიჩაბავს, მერე შუალაპით მოვიდა შინ, მაგდასთან დავჯდა და დედაჩემს უთხრა:

— ტანსაცმელი გამომზადე, მაგდა.
 — სად მიღებარ? — გაუკვირდა ღელსა.
 — სად უნდა მიველიო, მაგდა, ისე იმათთან მიველი-
 ვარ, — გაეცინა მამაჩემს. — ერთი დღით გამომიშვებს,
 მოსაფრთხილებელი დრო მომიკეს.
 — რა უნდა მოლოდინი?
 — ჩვენი ამხანაგები დააბტომრებს, ოლივერიც დაიპე-
 ვი, გელმონიც, სიუარესიც, რა ორი კვირა პოლიციამი
 ვიყავი. ასე მითხრეს, კარგი სპეციალისტი ხარ და შენი
 დიპლომა არ გვინდა, კომუნისტობაზე უფრო თქვით, თუ
 არაღა...
 — შენ რა უნახსენე, ლუის?
 — რას ვეტყვი. გამოსამწვილობებულ მოვედი. ისი-
 ნი ვართ იგილოდებიან.

— მე უკვე კარგად ვიცი, რასაც ნიშნავდა „ისინი“,
 და ტირილი დაიწყე. მამაჩემი საწოლთან ჩამოვარდა და
 სიტყვით მითხრა:
 — რა გატირებს, ემტრებო, შენ უკვე დიდი გოგო
 ხარ. ნუ ტირი... მე ხომ დიდი ხნით არ მიველივარ, მალე
 მოვალ... ნუ გეშინია...

და წავიდა. ოთახიდან რომ გადიოდა, კიდევ ერთხელ
 მითხრა, ზე გემინია, მალე დავბრუნდები, ის „მალე“
 ექვსი წელიწადი გაგრძელდა. მე და დედაჩემი წელი-
 წადით ორჯერ მირახდა-დედებარს ციხეში მივიღოდი
 და თხოვთეტი წუთით. ვნახულობდი მამას. მამის სულ
 დიას ვნახობოდი, ქვეყანაზე რაც ციხეებში, ნეტავ სულ
 რამისხვრეს და ხალხი განათყოფილენ-მეთქი. მამის
 ასე ვნახობოდი, მაგრამ ახლა ვიცი, რომ ის ადამიანი-
 ბიასთვის ძალიან ცოტა ყოფილა, ძალიან ცოტა...
 ემტრებო ერთი წუთით შეჩერდა, თავის წითლკვრი-
 ან საველ ჩაიხათ დახვდა და მერე ვანაგრძობ:

— ეს ამბავი ამ ერთი წლის წინათ მოხდა. მე მაშინ
 აკოლა-ინტერნატში ვსწავლობდი. ჩვენს ინტერნატში
 ორი განყოფილება იყო. ერთი განყოფილებაში ღარიბი-
 ბის შვილები სწავლობდნენ, მეორეში — ვინც უფრო
 მდიდარი იყო. ჩვენ, ვინც ღარიბი ოჯახებიდან ვიყავით,
 სწავლის ქირას არ ვიხდიდით, სამაგიეროდ, ვაკვირ-
 ვდებდით დამაოპრების შედგენ მთელი დღე ვმუშაობ-
 დით — ხან იატაკს ვერცხავდით, ხან საკლასო ოთახებს
 ვასუფთავებდით, ზოგჯერ სამზარეულოშიც ვეხმარებო-
 დით. მდიდრების შვილები ამ ღრის თამაზით ერთობო-
 ნენ ზიოდნენ, ან კინოში მიჰყავდით.

ჩვენს კლასში ერთი პატარა გოგონა სწავლობდა, ინე-
 ზა ერვა. დედამისა სოფლიდან ჩამოყავნა და, რად-
 გან ქალაქიდან ძალიან შორის ცხოვრობდნენ, ორი თვეში
 ერთხელ აჯიანავდა. სამაგიეროდ, როცა ჩამოვიდოდა,
 იმდენ ხილს და საჩუქრებს ჩამოგვიტანდა ხოლმე, ინ-
 ტერნატის ოთახში ბავშვებს მთელი კვირა ზეინი გვქო-
 ლდა. ინტერნატში ამ ამბავს ისე შეჩვივნენ, ჩვენს ხმა-
 ურს არბა გათვინებდნენ, მდიდრების შვილებიც ამბო-
 ბდნენ, რომ ბავთი ინეზას ღელა ჩამოვიდა და საჩუქრები ჩა-
 მოიტანდა.

ჩვენს კლასში თბილი ზამთარი იცის, მაგრამ შარშან
 ყინვები დაიჭრა. იმ დღესაც სუსხიანი ქარი უნებრავდა,
 ვართვარე გარისეობოდა. მიივც გავიყვანეს. დილით მე
 და ინეზა სამზარეულოში ვმუშაობდით, მერე კი, სა-
 ლამოს, იატაკის მორეცხვაც ჩვენ დავაგავალს. თბილი
 წყალი არ გვექონდა, მთელი საღამო ცოც წყალს ვეზიდ-
 ბოდიით და იატაკს ვასუფთავებდით. ორი თუ სამი ოთა-
 ხი რომ მოეასუფთავეთი, ინეზა უკებ ცუდად გახდა.

— მე დავამთავრებ, შენ კი ახლავ დამეჭი, — ვთხოვე,
 მაგრამ არ დამეჭრა. ის ოთახიც მალე მოეასუფთავეთი
 და ინეზა ჩვენს საწოლ ოთახში ვიყვანე. იმ დამეს მალე
 დილი სიტხე ჰქონდა, მთელი დამე აბოღებდა. ხან დე-

დას ეძახდა, ჩქარა ჩამოდიო, ხან ვილაცას ეჩხუბებოდა,
 ამდენი ცხელი წყალი არა საჭიროებს, ხან თითქოს მე
 ლაპარაკებოდა, ზე გეშინია, მალე მოვრჩებიო. ჩვენი
 რეზიამ თვალზე მომდგარი ცრემლი შეინიშნა — იმ
 დამეს ჩვენს ოთახში არავის ვიხიებო. ვათენდა თუ არა,
 მორიგე მასწავლებლიან ვაძინებო, მან კი სურდალ-
 ხაც არ მოგვეცია. მესამე დღეს სიტხემ რომ არ დაუ-
 ვყო, სკოლის ექიმთანაც მივიღეთ, მაგრამ ექიმაც არ
 ნოვებისინა, ასობრინი მოგვეცა და გვიბონრა, ესეც საყმა-
 რისია, ოფთი მოაინებო და სიტხე მალე გუუვლიო.

ინეზა ერთ კვირავ მეტხანს იწვა ლაგინში, სიტხემ
 კი არ დამეცო. მერე, ერთი საღამოს ცუდად რომ გახდა,
 დედაჩემს შევატყობინეთ და ქალაქიდან ექიმი მოვეუ-
 ვანეთ, მაგრამ უკვე გვიან იყო.

ინეზა ალკარუსი იმ დამით გარდაიცვალა.
 ექიმებმა თქვეს, ფილტვების ანთება ჰქონია, მაგრამ
 ექიმს თავის დროზე რომ ენახა, სამშინ არაფერი იყო.
 ვინმეს რომ ენახა მაგრამ ინეზა არავის უნახავს, მას
 მხოლოდ ჩვენ ვუვლიდით. დამთავ არ გვეცნია ხოლ-
 მე, ათასნაირი ამბის ვუყვებოდი, ვესაუბრებოდი. რას
 ან ვივანებდით, ომის როგორმე ვავებოთ, მაგრამ მარ-
 ტი ამით როგორ ვადავარჩენდით? ალბათ, სიტხიანი
 ინეზა უცა იმდრომე მუგუნებოდა იმ დამით:

— ემტრებო, ექიმი რომ გახდები, ყველას უმეტრ-
 ნალოებ?

— რა თქმა უნდა, ყველას ვუმეტრნალოებ, ინეზა.

— მდიდრებსაც უმეტრნალოებ?

— ჰო, მდიდრებსაც ვუმეტრნალოებ.

— ღარიბებს? — საწოლში ტრიალოებდა და შთოთავ-
 და ინეზა. — ღარიბებსაც უმეტრნალოებ?

— რასაკერაა, მდიდრებსაც ვუმეტრნალოებ. ყვე-
 ლაზე მეტად სწორედ მათ ვუმეტრნალოებ.

ვამშვიდობდი ინეზას, მაგრამ მას ჩემი ხმა აღარ ესმო-
 ლა. შთოთავდა და სულ თავის დედისკენ ეძახდა, მალე
 ჩამოდიო. მერე უკებ დამშვიდდა, ფანჯარაში შემოსულ
 მთვარეს მიპირდა და ჩურჩულით თქვა:

— აი, დედაჩემიც მოვიდა...

ეს მისი უკანასკნელი სიტყვები იყო.

მას შემდგ ერთ წელზე მეტი გავიდა, მაგრამ მისი სი-
 ტყეების დავიწყება არ შემიძლია. თითქოს ინეზა კვლავ
 ჩემს გვერდით იდგეს და ისევ მევიხიებოდეს:

— ემტრებო, ექიმი რომ გახდები, ყველას უმეტრნა-
 ლებ?

— ჩემდა უნებურად მეც ჩურჩულით ვგასუხობ ხოლ-
 მე.

- ჰო, ინეზა, ყველას ვუმეტრნალოებ, ღარიბებსაც
 და მდიდრებსაც.

მე რომ შევიძლოს, მართლაც ყველას ვუმეტრნალოებ-
 ლე, ყველას — ღარიბებსაც და მდიდრებსაც. მე რომ შე-
 ვეძლოს...

ლუისი გალვესი — ესპანელი ბავშვების აღმშენებელი.
 „სისხარუსის ქალაქში“ მეტსახელად „აღმამიანი —
 ამფინია“ შეაჩვენა, რადგან ყველაზე კარგად ღ ყვე-
 ლაზე შორის ცურავდა.

— ჩვენ ბევრი რამ შევიცილია, ემტრებო, — სიტყვა
 შეაწყვეტინა ემტრებო მორენოს გალვესმა. — ასე რომ
 არ იყოს, ვანა პოლიცია ირმა მარტინესს და ბალდომერ
 ფერნანდესს სახლვარვარეთ წასვლას აუკრძალავა? გა-
 ხა ბლანკო მაიონის დაიქურდნენ, ჩვენს რომ არ ეშო-
 ნოდეთ?

თქვენ არ იცნობთ ბლანკო მაიონის, მას თვით ესპა-
 ნელებიც არ იცნობენ, რადგან მისი ნამდვილი გვარი
 და სახელი არაფერ იცის.

ბლანკო მაიონი თექვსმეტი წლის გოგონა იყო, კომუნ-

ნისტი რომ გახდა და ჩვენი კავშირის ყველაზე რთულ დავალებებს ასრულებდა. სტამბის მუშები ამბობდნენ, პოლიციამ რომ იცოდეს, ბლანკო ვისი შვილიც არის. ალბათ, ერთი წუთითაც ვერ მოისვენებოდა.

ერთ დღეს სტამბაში ბლანკოს ამხანაგებმა მიიჩინეს: ბლანკო დაიჭირეს, ბლანკო პოლიციამში წაიყვანეს.

— ბლანკო დაიჭირეს? — მუშებმა შეწყვიტა ყვე-
ლი. — კი მაგრამ, თქვენ ხომ ერთად იყავით, ვერაფე-
რი უშველიყო?

— ყველაფერი ჩემი ბრალია, — თქვა ქორეს სივარეს-
მა. ის და ბლანკო იმ დილით ერთად წაივინდნენ დავა-
ლების შესასრულებლად. — ქალაქის ციხე დალ ქარხა-
ნაში გახეთის ახალი ნომრები უნდა მიეტანათ. — სტამ-
ბიდან რომ გავდიოდით, ძალიან დაღლილი ვიყავი. ბლან-
კომ მითხრა, მარტო წავალ, შენ დაღლილი ხარ, დაისვენე.
მთელი დღე თვალში არ მომიხუჭავს, მანქანას ხე-
ლით ვატრიალებდი და მართლაც ძალიან დავიღალე, მაგრამ მაინც უნარი ვერ ვუთხარხარ, ერთად წავედი... ნე-
რჯ არ წავეყოლიდი...

— მეტი, რა მიხვდა?

— გახუთები მოვინახე ვასკლის დროს გამეფანტა.
მაშინვე პოლიციელებიც იქვე გაჩნდნენ. ბლანკო ჩემს
უკან იდგა, უცხე მხარის მკრა და ტრატურაზე მიმაგლო,
თვითონ კი გახეთების აკრეფა დაიწყო, ვითომ მარტოცა
იყო. სანამ გონს მოვიღიდი, პოლიციელებმა მიჩანაში
შეაგდეს და წაიყვანეს.

თავში სიჩუმე ჩამოვარდა, ხმას არაინდ არ აღებდა.
სიჩუმე ისევე ქორეს სივარესმა დაარღვია:

— ამას წინათ მეუბნებოდა, რაზე რომ შეგვემთხვეს,
ჩემზე ნუ იზრუნებ, შენს თავს უშველი, თორემ თუ და-
ვგიოვს, სამჯერ უკვე გასამართლებული ხარ და სამ-
ხედრო სისამართლო არ აგცდებოა. ალბათ, ახლაც ამი-
ტომ მოიქცე ასე...

— თვითონაც ხომ მეორედ დაიჭირეს? — იეთხა
სტამბის ერთმა მუშამ.

— მეორედ არა, უკვე მესამე შემთხვევაა, — შეუს-
წორა გახეთის რედაქტორმა. — მაგრამ აღრე ისეთი
მნიშვნელოვანი არაფერი ყოფილა, ახლა კი...

რედაქტორმა ჩაფიქრდა და ცოტა ხნის შემდეგ და-
უშტა:

— ბლანკო სწორად მოიქცა. ქორესი რომ ჩავარდნი-
ლიყო, სამხედრო სისამართლო არ ასცდებოდა, ჩვენც
ვერ დავებნებოდით. ბლანკოს როგორღე გამოეყვანათ.

ბლანკოს ერთი წელიწადი მიუსაქვს, მაგრამ ციხიდან
ექვსი თვის შემდეგ გამოიყვანეს. სწორედ იმ დღეებში
დღეამისი გარდაიცვალა და ბლანკოს დაკრძალვაზე დას-
წყობების უფლება მისცეს. პოლიციამ მის შესახებ უკვე
ყველაფერი იცოდა და განსაკუთრებულ მეფიცულყოფე-
ები დაუნიშნეს, მაგრამ ჩვენ მაინც შექმელით საფრან-
გეთში მისი გადაყვანა.

— ბლანკო ახლა საფრანგეთში ცხოვრობს? — ვერ
მოითმინა და სიტყვა შეაწყვეტინა მიზა ტრუსოვმა.

— ახლა? — გაეცინა ლუის ვალვესს. — ახლა... პო.
ბლანკო ბათონი ახლა საფრანგეთში ცხოვრობს, პარიზის
ერთ-ერთ ინსტიტუტში სწავლობს. მალე სწავლას დაამ-
თავრებს და ისევ ესპანეთში დაბრუნდება. მას ექვსი-
თვე ციხეში მოუწევს ყოფნა, მაგრამ მაინც უნდა დაბ-
რუნდეს.

— ციხეში რატომ უნდა ჩასვან? ერთხელ ხომ გა-
ნობაარეთ?

— ესპანეთში ასეთი კანონია, მიშა, — აღხსნა მიშა
ტრუსოვს ვალვესმა: — სანამ სასჯელს სრულად არ მო-
იხილ, თავისუფლად სიარულის ნება არა გაქვს. ჩვენთვის
ბნელი არ არის, ბლანკო სახლვარზე ჩუხად რომ გადა-

ვიყვანოთ, მაგრამ მაშინ მას ესპანეთში, მალეულად მო-
უწევს ცხოვრება. ამიტომ გადაწყვეტიეთ, რომ ბლანკო
ესპანეთში უღვალებად დაბრუნდეს, დარჩენილ ექვს
თვეს ციხეში გაატაროს, მერე თავისუფალი იქნება და
ისევ ძველებურად იმუშავეს.

— თვითონ ბლანკო თანხმება? — იეთხა კრასომირს
პოპოვმა.

— რა თქმა უნდა, თანხმება, — უპასუხა ლუის ვა-
ლვესის ნაცვლად იმ ვაგონამ, ესპანელი ბავშვები და-
ახნა როდრიგესს რომ ეძახდნენ. მას ჩვენც დიანა როდ-
რიგესს ვეხმობით, მაგრამ ვიცოდით, რომ ეს მისი ნაძლ-
ვილი ვაგონი და სახელო არ იყო.

— ხომ შეიძლება, რომ საფრანგეთში დარჩეს? — ალ-
ბათ თვალწინ ესპანეთის ციხე წარმოუდგა და ისევ გა-
უმედავად იეთხა კრასომირს პოპოვმა.

— პოლიციასაც სწორედ ის უნდა, ჩვენ რომ ესპა-
ნეთში არ დავბრუნდით, — სიცილით თქვა დიანა როდ-
რიგესმა და მერე მტკიცე ხმით, ამაყად დაუშტა: — ზაგ-
რამ ჩვენ მაინც დავბრუნდებით. ვალვესიც დაბრუნდე-
და, ემტრებუა მოერნოც დაბრუნდება, ბალდომერ ფერ-
ნანდესიც დაბრუნდება, ირმა მარტინესიც, მეც დაბ-
რუნდები. ყველა იმ დაბრუნდებით. აი, სწორედ ისე,
როგორც გარსია ლოკა ამბობდა: მზე რომ ამოვა, მე-
გობრებთ, ჩვენც მაშინ დაბრუნდებით. მზის ყოველ
ამოსვლას ამოვეყვებით ხოლმე, მაგრამ ცუდი ის არის,
რომ თითოეულ ჩვენთაგანს მხოლოდ ერთი სიცოცხლე
აქვს.

და ყველა მიხვდა, რომ ეს სიტყვები დიანა როდრი-
გესს არ ეუთხებოდა. ჩვენს წინ ახლა თვით ბლანკო ბა-
იონი იდგა...

— აი, მეგობარო, ნატურისთვის მოგიტანეთ. ინატ-
რე, რაც გინდა, და ყველაფერი აგისრულდება!

აღრე მართლა არ ვიცოდი, ამ კითხვაზე როგორი პა-
სუხი უნდა გამეცა. მაგრამ ახლა, როცა ჩემი დღიური ამ
უცნაური ჩანაწერებით ავისო, როცა სიხარულის ქალაქ-
ში ყველამ გავიგო ნიუნი ლან ხანის, ხაიმე კოფოსონისა და
ემტრებუა მორენოს მეგობრების ამბავი, მე ვიცი, როგო-
რი პასუხი უნდა გავცე ამ შეკითხვაზე.

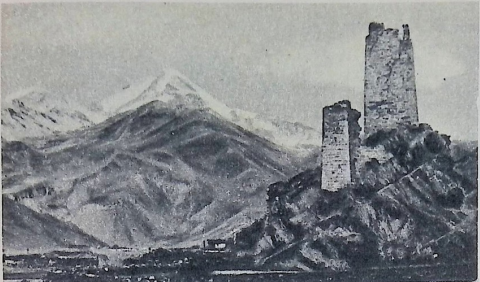
და თუ ვინმე მართლა მოვა ჩემთან, პატარა ნატურის-
თვალს გამოიწვიდს და მეტყვის:

— აი, მეგობარო, ნატურისთვისაა მოგიტანე. რასაც
ინატრე, ყველაფერი აგისრულდება. თქვი, რას ინატ-
რებ?

მე უყოყმანოდ ვუპასუხებ:

— რას ინატრებ? ნატურისთვისაა მოგიტანე და სავსე დიდ ყუ-
ლბას!

ლურჯაბაძის ციხე.
XVI-XVII სსსს.

ლაშქრობა ხეკში

ანკვენი-
ანკვენიანი

საქართველოს სამხედრო გზაზე ბევრ რამ საინტერესო ვნახე, რასაც, სკოლაში რომ დაებრუნდები, გეოგრაფიის წრის წევრებს მოგუხუციები. მცხეთის შემდეგ არაგვის ხეობაში ვიარეთ. ტინჯალთან დიდ არაგვს ფშავის არაგვი უერთდება, ვეა-ფშაველას შშობლიურ ჩარგალს რომ ჩამოუდის. ფსანაურთან კი, გუდამაყრის ხეობაში მომავალი შავი არაგვი თეთრ არაგვს ერწყმის. შავი არაგვის სათავე, ჟიუხეში იწყება, სადაც შავი ფიქალი და ქვიშაქვა ადვილად იშლება და მდინარეს შავ ფერს აძლევს. თეთრი არაგვი კი, რომელსაც ჩვენ მხოლოდ ავეყეთ, კავკასიონის მწვერვალ ნედვის კალაზე იღებს და საწყისს, მღვიმის აღმართი კიშპარის ველზე მიიქლანება. კავკასიონის უღამაზესი გადასავალი 2395 მ-ის სიმაღლეზეა. აქ, ჯვრის გადასავალთან, ცაში აზილული მწვერვლებია, ნის-ლში გახეიულ, მწუხანე ბალახიანი ფერდობებზე ალაგ-ალაგ კიდევ შე-მორჩენილა თოვლი. გადასავლიდან 10 კმ-ის გავლის მერე სოფელ კობ-თან ამოვედით. აქ თრუსოს ხეობიდან მომავალი მდინარე თერგი ჩრდილოეთისაკენ იქცევის პირს და დარაილის ხეობით ჭერ ჩრდილო ოსეთზე და მე-

რე კასპიის ზღვისკენ მიემართება. თერგის გასწვრივ გაშენებულია მოხევეთა სოფლები.

ნიმნლი ზანკახტაძე,
140-ე საშუალო სკოლა.

საგვიის შაა

ავგისრულდა ოცნება, ავედით სამების მთაზე. მისი სიმაღლე ზღვის დონიდან 2150 მ-ია. მთაზე მისას-ვლელი ბილიკი სოფელ გერგეტის ბოლოს იწყება. ჭერ ბალახოვან ფერ-დობს მიეყვებით, შემდეგ კი, საცმა-ოდ მძიმე ამბარით გავიარეთ და გზამ ბატარა ტყეში შეგვიყვანა. წარსულ-ში ეს ტყე ხატის ტყედ ყოფილა გამოცხადებული, ამიტომ აქ ხეს არავინ სჭრიდა. ტყის შემდეგ ისევ ბალახო-ვან ფერდობზე ვადვით და დასავ-ლეთიდან მივადექით დიდ მინდორს, რომლის ბოლოს, ახალდებულ დე-ვილზე, სამების ტაძარი დგას. დიდე-ბული სურათი გადაიშალა ჩვენს წინ: ქვეყნთ მდინარე თერგი, ყაზბეგი და სოფელი გერგეტი, მდლა ყურის კლდოვანი მთები, თოვლი დაფარე-ლი მწვერვლები, რომელთაგან რე-მოირჩევა ყურის წვერი და შინი.

ნიმნლი რამიშვილი.

საგვიის შააპირი

სამების მთიდან შიან ამინდში ხე-ლისგულივით მოჩანს მყინვარწვერი,

აბანოს მყინვარი, ორწვერი. ამ მთაზე მდებარეობს ხეკში ერთადერთი გუმ-ბათიანი სამების ტაძარი სამრეკლო-თი, ტაძარი XIII საუკუნის დასას-რულსა და XIV საუკუნის დასაწყის-შია აშენებული, ხოლო მისი სამრეკ-ლო — XVI საუკუნეში.

ტაძარი შემკულია ძველი ქართუ-ლი ჩუქურთმით, მისი ხის კარები ლი-თონის ფირფიტებით და რკინის ლურსმნებით არის მოქმედილი.

ტაძარი და სამრეკლო მტრის მიერ რამდენჯერმე იქნა დაწვეული, შემ-დეგში კი კვლავ იქნა აღდგენილი.

სამების ტაძარი ხევის უხუცესთა ბჭობის ადგილი იყო, მას უღამაზესი მდებარეობა აქვს მყინვარწვერის ფონზე.

ზ. ჯანაშიძე,
28-ე საშუალო სკოლა.

„სხვისი პაპარატი“

სამების მთიდან მყინვარწვერი ისე ახლოს ჩანს, თითქოს საცმარისია აირ-ბინო შენს წინ მდებარე აღმართი და მის ფერდობზე აღმოჩნდებიო. ნამ-დვილად კი მასზე ასვლა აქედან ორი-სამი დღე სჭირდება. მყინვარ-წვერის სიმაღლე 5077 მეტრია ზღვის დონიდან. 1923 წელს მასზე პირვე-ლად ქართველ მთამსვლელთა ორი ჯგუფი ავიდა, რითაც საფუძველი ჩა-ეყარა საბჭოთა მთამსვლელობის და-წყებას. მყინვარწვერზე ასასვლელად რამდენიმე გზა არსებობს.

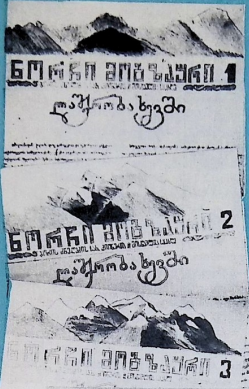
ამ შინდვრიდან იწყება ბილიკი, რომელიც ჭერ მიდის ბალახოვან, ალ-ბური მცენარეულობით დაფარულ ფერდობზე გერგეტის ანუ ორწვერის მყინვარამდე, იქიდან კი გადადის მყი-ნვარზე. 3700 მ სიმაღლეზე მდებარეობს მეტეოროლოგიური სადგური. იქიდან ხდება ასვლა მყინვარწვერ-ზე, ორწვერზე, მაილზე, სასარაკებ-დღეებულ სანახავია მყინვარწვერი, რომელიც სულ ნისლითა გახეიული. მხოლოდ იშვიათად თუ გადაიხლის ლეჩაქს „ხევის პატარადა“.

რამიშვილი,
128-ე საშუალო სკოლა.

სარგმ ვიღავეს შობას გონიარსა...

მყინვარწვერის ფერდობზე 4100 მეტრის სიმაღლეზე მთამსვლელობა 1948 წელს აღმოაჩინეს ფრანგმა კლემში გამოკეიტილი გამოკვაბული

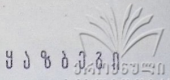
* დასარჩული. დასაწყისი იხ. გარეკ. მე-2 გვ.

ხის კარებით და რკინის ჯაჭვით, რომლის საშუალებითაც შეიძლება დამოქვაბულში შეღწევა. ეს კარები ლითონის ფირფიტებით არის შექმნილი. რკინის ჯაჭვი და დამოქვაბულში ნაპოვნი ნივთები: ხატი — დროშა (რომელიც მეცნიერებმა XI-XII სს. დაათარიღეს), ბრინჯაოს შანდლის ძირი, სხვადასხვა დროის ფული, ისრის წვერები და სხვა ნივთები დავათვლიერეთ ყაზბეგის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში.

თვალწინ გავციოცხლდა ილია ჭავჭავაძის „განდგომი“ აღწერილი მყინვარწყვი და მისი მიდამოები. „სადაც იდღებულს მთას მყინვარსა“...

პახტაზა მუსხლიშვილი, 61-ე საშუალო სკოლა.

ყაზბეგი ჩემი სამშობლოა, მაგრამ მიყვარს ჩემი მთები, რომელიც დაბა ყაზბეგს დასცქერის თავს.

ყაზბეგში, ჩოფიკაშვილის საგვარეულო სასახლეში, ალექსანდრე ყაზბეგის ცხოვრებისა და შემოქმედების ამსახველი გამოფენაა, აქვე მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი. ყაზბეგში ცოცხლა შემოარჩა ძველი მონეტური კოშკები და სახლები. ახალმა ლამაზმა ნაგებობებმა დაამშვენეს აუარობა. აიგო რაიკომისა და აღმასკომის შენობა, სასტუმრო, სკოლა-ინტერნატი, შენდება კულტურის სახლი, ტურბანა და სხვ.

ყურის ძირში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ალბინარიუმია, სადაც თამოყონილა ალბური და სუბალბური ზონის მეცხარეულობა, აქვე საცდელი ლაბორატორიები.

ყაზბეგში გაღის საქართველოს სამხედრო გზა. მის ახლოს იწყება საქვეყნოდ განთქმული დარიალის ხეობა მაღალი კლდეებითა და თერგით. ყაზბეგს თავს დაპყურებს ხევის მშვენიერი მყინვარწყვი და სამების მთა.

პანოზი რომიაშვილი, 140-ე საშუალო სკოლა.

ყაზბეგი.

სამების ტაძარი.

აქვს ჩანჩქერი

სოფელ არშიდან კარგად ჩანს მყინვარწყვილის ორივე კონუსი. თერგზე გადებული ხილით მდინარეს მარცხენა მხარეს მოვექვით. ჩვენს წინ არის ლამაზი ჩანჩქერია, რომელიც დასაწყისს მყინვარში იღებს. მის მახლობლად კლდეზე და მის ძირში უზარმაზარი ანდზიტის ლიდეებია, რომლის დამუშავება და გატანა აქედან ხდებოდა, სანამ ბაზამ ბაკურიანთან არ გადაინაცვლა. ანდზიტის ქვას დიდი გამოყენება აქვს მრეწველობაში. ძლივს გადავედით წყალზე, რომელმაც ავღრის შემდეგ აუარობა დაფარა. ვნახეთ ძალიან საინტერესო მონეტური წისქვილები, უძველესი სოფელი ფანშეტი თავისი სათვალთვალო კოშკით და მინერალური წყალა „ყაზბეგის“ ჩამოსხმა.

არჩილ ხაშიაშვილი, 68-ე საშუალო სკოლა.

სიონის ბაზილიკა

კლდოვან მწვერვალ „ქაბარჯინას“ ძირში, რომელიც ქაჭეთის ციხეს მოვავაგანებს, სოფელი სიონია. ჭებზე შესანიშნავი აქოჩრილი ტყეა, ქედის ბოლოს საღუშავო კოშკი და სიონის

ნიკოლოზ ჩხეიძე

კომში, კომარა“ გამოსცა. ნორჩ მკითხველს განსაკუთრებით იზიდავს პოეტის მსუბუქი იუმორი. ლექსები: „რა კაცია ნიციფორი“, „ტუბანია“, „ჩაჩულია“, „ბაქია მამალი“ არა მარტო დიმილს ჰგვრიან მას, არამედ პეკუასაც ასწავლიან, ჩაჯივნიან იმას, რომ ის ყოველმხრივ სანიშნოა უნდა იყოს, როგორც თავისი ჩაცმა-დახურვით, ისე საქციელით და საქმიანობით. პოეტი მოზარდს უღვივებს სოციალისტური სამშობლოს სიყვარულის, მისი საკუთრების დაცვის გრძნობას, რაც აუცილებელი თვისებაა საბჭოთა ადამიანისათვის.

„ჩემი მეზობელი, კლასში რომ დავს, ის ხომ მთელი სკოლის არის, სკოლა მთელი ხალხისაა, ხალხისაა სკოლის ზარიც.“

ეს ფაბრიკა,
ეს ქარხანა,
პურის ყანა,
დიდი ზეარი —

ყველაფერი ხალხის არის...“
ყველაფერი ხალხის არის...

ურჩალო „პიონერის“ რედაქცია, საჩრდაქციო კოლეგია და მისი მრავალთახიანი ნორჩი მკითხველი გულითადად ულოცვენ მსოფლიო პოეტს ამ სახელოვან იუბილეს. უსურვევენ ხანგრძლივ სიცოცხლეს და ახალ შემოქმედებით წარმატებებს.

პოეტ ნიკოლოზ ჩხეიძეს დაბადების 70 წელი შეუსრულდა.

ნ. ჩხეიძის დიდი დამსახურება მიუძღვის ქართული საბჭოთა საბავშვო ლიტერატურის განვითარების საქმეში. გამოცემული აქვს საბავშვო ლექსების, პოემების და ზღაპრების ათამდე წიგნი, რომლებსაც თავისი წვლილით შეაქვთ ნორჩი თაობის კომუნისტური სულისკვეთებით აღზრდაში.

ახლახან „ნაკადულმა“ პოეტის კიდევ ერთი ახალი კრებული „კომში,

ბაზილიკა (უგუმბათო ეკლესია) დგას. ამ ეკლესიისა და კომეის სურათი ბევრჯერ მინახავს, ახლა კი ჩემი თვალთი გნახე.

სიონის ბაზილიკა IX საუკუნეშია აშენებული, აქვეა სამარტლო, რომელიც უფრო გვიანდელი ხანისაა. მწვერვალის ძირში ქარისაგან გამოტვივრული ისეთი საოცარი ფორმის

ფიგურები გნახეთ, გეგონება, ადამიანის ხელით არის გამოკვეთილიო.

დათო ნათამი,
58-ე საშუალო სკოლა.

სნოს ხეობაში

სნოს ხეობა ზედ საქართველოს სამხედრო გზასთან იწყება. პირველი სოფელი ანტობია. ჯერ კიდევ შორი-

დანვე კარგად მოჩანს ლულუშური-ნით ანუ სნოს ციხის სილუეტი. ფართო ხეობაში მდინარე სნო მიედინება, რომელსაც ხეობის დასაწყისშივე მშობოთვარე ჭუთის წყალი უფრთლდება. მარჯვნივ კი გზა მიდის ბურსაკურის გადასავალისაკენ. გარემოში ალპური ყვავილების გამაბრუნებელი სურნელება დგას. მწვანე ხასხასა ფერდობები თითქოს გვეპატრიებიან დასასვენებლად. აქა-იქ მთის კორწო-ხეზე თეთრი ჭვრები დგას, ხატად წოდებული. ყოველ მათგანს თავისი დღესასწაული აქვს. თვით სოფელი სნო ძალიან ლამაზია. შავი ფიჭვით ნაშენი ორსართულიანი სახლები, ქუჩებში ანკარა წყლის რუბეი... ჩვენ მას ხევის „ვენიცია“ შეგარქვით. სნოს ციხე კლდეზეა აგებული და ძალიან ლამაზი სანახავია. ციხე ალაგ-ალაგ გაბზარულია. როგორც აგვისონეს, ის შუა საუკუნეებში ვინმე შიოლა ლულუშურს აუგია. ამ ციხეს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ხევის ცხოვრებაში. სნოში მთელი დღე დავყავით სკოლის გზოში. აქ გავიცანი ადგილობრივი მოსწავლეები მარსა-გივილები, ყამარაულები, გელაშვილები. მათთან ერთად ჩვენმა ბიჭებმა ფეხბურთი ითამაშეს.

სნოს აკანანაძე,
58-ე საშუალო სკოლა.

ანა სეზენი

მ ო ზ ო ნ ი ა

მღიმიელი დავინახე. შიოს ვიცნობდი, რადგან ჩვენსა დადიანთა ხოლმე, „რა ამბავია, ქალი“, მითხროს სიცილით, — რედუქციის „ჭარჭარის“ მისდევინებარ, მწერლობა ხშირ არ დაიწყეთ.“ არ ვიცო, რადაც დავწერე, — ვუპასუხე მორცხვად, — ვერ გავებდე შიგ შესვლა და უკანვე მიმაქუს-მეთქი.“ შიომ წამათამაშა, შეიძლო ვარი და შემეყვანა. იქ, მაგიდასთან, ხანში შესული ქალი იჯდა და ქალაღმდეგ ჩასჩერებოდა. იგი თურქულ „ნაჯალულის“ რედუქტორი მართად დემურია იყო. მას შიომ უთხრა: — ეს ქალი მოვიყვანე, მოთხრობა დაუწყებია. მართამა გამომართეთ მოთხრობა, თან მოხხრა: ისე ცქვილდ იცქირებე, ალბათ კარგ რაჟეს დაწერდით. წაიციხთხა. მერე შემომხვდა და მეიხთხა, რატომ გვარი არ მოგიწერით? მე ვუპასუხე: ოღონდ ვამოდგეს და გვარიან მოწყისა და მინუნელობა აქვს-მეთქი. მართამა და შიომ გაიციხეს. მაშინ შიომ თქვა: თუ გვარიან მოწყია არ უნდა, ცქვილდ მოვაწერეთ. მართლაც, ის მოთხრობა ცქვილდ ხელმოწერით დაიბეჭდა და მას შემდეგ სულ ცქვილდ ვაწერე.

სე შურჩეგია ეს ფსევდონიმი შიომ მღიმიელს ანა ხახუტაშვილისათვის.

ის მოთხრობა წაუკითხავს აკაკი წერეთელს. იგი რედუქციაში მოსულა და ცქვილდ მოუკითხავს.

— რადგან იქ არ ვიყავი, — განაგრძო ანამ, — მართად დემურიათვის უთხოვია, გამაცანიო. მართამი თეთონი მოვიდა ჩემთან შინ და მოთხრა: აკაკის უნდა შენი გაცნობოდა. ამ აზრამ ფრთები შემასხა და ძლიერ გამასხარა. წამიყვანა. მივედი იმ სასტუმროში, სადაც აკაკი იყო დაინახეხული. სახეგამუშებელი ქალბატონი ტბილი იმილით კარგეხევი მოგვგება და თქვა: ააა, ეს მართლაც ცქვილდ გოგონა ყოფილია. ხელი გამოწილია. მე თავის სკამზე დამსვა, თითონ კი საწოლზე ჩამოჯდა. შესაუბრა ჩემს მოთხრობაზე და მომიკვირებოდა და ამილიოცა. აკაკი დამელაპარაკა აკაკიმ დამილიოცა! — ჩემს სიჩაურულს საზღვარი აღარ ჰქონდა.

რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ ეს ფსევდონიმი — ცქვილდ უკვე აღარ შეეფერებოდა ანას. შევტყუე. თითოთვც აღარ მოსწონდა, აბტომ გავებდე და ვუთხარა: ნაწილი მოქვენი გვართი და სახელთა წაუთმეთქი. ამაზე ასე მიპასუხა:

— ეგ სხეებმაც მირჩიეს. მაგრამ ილი ხანია, რაც ცქვილდ ვაწერე. აბტომ იცინობს მკითხველს და ახლა ანა ხა-

ჩემს ბავშვობაში ქურნალებში „ჭაჭილსა“ და „ნაჯალულის“ ხშირად გვითხულობდნ ხოლმე პატარა მოთხრობებს, რომელთაც ვატარი იყო ცქვილდ.

ბავშვებმა არ ვიცოდით, ვინ იყო ეს ცქვილდ: ქალი თუ კაცი. მე უფრო კაცი მეგონა. ჩემებურად წარმოდგენილიც ვყავდა: ახალგაზრდა კაცი, პატარა ტანისა, მოძრავი, სხაასხულებით მოლაპარაკე, ერთი სიტყვით, მუსუნევიანი.

გვიდა დრო. თბილისში რომ ჩამოვედი, თითქმის ყველა დისპუტს ვესწრებოდა მწერლობა სასახლეში. ჩვენ, ახალგაზრდები, ფეხზე დასადგომ ადგილს თუ ვეშოვიდით, ამითაც კმაყოფილი ვიყავით. სულ უკან ვდგებოდით ხოლმე.

1928 წლის შემოდგომა იყო. მწერლობა სასახლეში დისპუტი მიმდინარეობდა. როგორც ყოველთვის, ახლაც უკან, კარებთან დიდები. წინა რიგებიდან ქალის ხმა გავიგონე: ცქვილდ, ცქვილდ! აქ მოდი, ჩემთან ერთი თავისუფალი ადგილია.

ეს ნაცნობი ფსევდონიმი რომ გავიგონე, ყურები დავცქვილდი. მიხლოდა დამენახა, რომელი იყო ცქვილდ. რაოდენ გამიკვირდა, როცა კაცის მაგივრად ქალი აღმოჩნდა. ქალი, მაგრამ როგორი ქალი! ჩემი ბავშვობის დროინდელი წარმოდგენა სულ შეიცვალა.

ცქვილდ საშუალო ტანისადაც ქალი იყო, პირბადრი. ოდნე კოჭლობდა. ოდნეაღ მიდიოდა, ცქვილდობის არაფერი ეტყობოდა.

შემდგე, ხანში რომ შევიდა, უჯრო ხოლ არ დაიარებოდა.

პირადად მხოლოდ მაშინ გავიცანი, როცა „პიონერის“ რედუქციაში მოთხრობა მოიტანა.

— თქვენ ახლა ჩემი მოვეწონებათ რამე? — გვიხარა, ვიდრე მოთხრობას ამითიდებდა.

— როგორ არ მოგვეწონება! მობრძანდით, მოგვიტანეთ. თქვენ რომ არ მოხვდით, ჩვენ თვითონ მოვალით თქვენთან, — ვუთხარა. იმილით შემომხვდა.

შევატყე, ნასიამოვნები დაჩა ჩემი პასუხით.

თავიდანვე ყურადღება მიიქცია მისმა მეტყველებამ, წმინდა ლიტერატურული ენით ლაპარაკობდა. რედუქციაში მოსვლისთანავე გავიგე მისი ნამდვილი სახელი და გვარი — ანა ხახუტაშვილი. რამდენიმე წლის განმავლობაში ისევე ცქვილდის ხელმოწერით ქვეყნდებოდა მისი მოთხრობები ჩვენს ქურნალებში. მხიარული ლაპარაკი იცოდა. თვითონ შევიდა არა ჰყავდა და, მოთხრობას რომ მოიტანდა ხოლმე, ასე მოგვეპარათყდა:

— ა, შვილო, მოთხრობა მოვიტანე, — ამ სიტყვებს სიცილით გმეცტყადა, მერე უტყებ წარსდ შეიკრავდა: — არ დამიწუნოთ, თორემ, იი ჯიხნა! — და თავის ლაპარაკს ხელგაღონდაც ასწავლა. მერე ისევე გაიღიმებდა: — მართლა საჩხუბრად კი არ მოვსულვარ!

როგორც ერთ-ერთი საუკეთესო საბავშვო მწერალი, ანა ხახუტაშვილი დიდხანს იყო ქურნალი „პიონერის“ საჩუქრადეცო კოლგეის წევრი. ახლოდგომში, როცა კარგად დავუშეგვდი ერთმანეთს, ვკითხე:

— ეს „ცქვილდ“ რატომ დაირქიეთ? რომ ვერაფერი ცქვილდ ხართ? ხეშრობითი დამიკახანა, ჯიხნაც შემართა თავისებურად, მაგრამ მერე მოფერებთ მოხრბა:

— შვილო, გეხუმრე. შენა გგონია, სულ ასეთი ვიყავი თავიდან? რაკი გინტებერესებს, ვიამბობ. 1907 წელი იყო. იმ წელს ქურნალი „ნაჯალულის“ ერთი მოთხრობა წვაიციოთხე. ვითქვირე: ამისთანა განა მე ვერ დავწერ-მეთქი? კალმს ხელი წამოვიკვლე, დავწერე. სათაურად დავაწერე „მობროს გაბედულება“. წაიღე რედუქციაში. აუყვი რედუქციის კიბეს, შეამღე რომ მიგედი, ისევე უკან მოვტრიალდი. მაგრამ სიჭაქტე დადამელოდა და არ მიშეგბდა უკან. ბოლის მივადექი რედუქციის კარს. „შეგინი შესვლა მაინც ვერ გავებდე. ვიდექი ერთხანს და ისევე გამობრუნებას ვაბრებდი, რომ კიბეზე ამომავალი შიომ

ხუტაშვილი რომ გამოჩნდება, ვილას დამწყები მწერალი ვეგანები.

— ამის ადვილად მოგვლება, — ეკსახარი. — ჭერ ერთი, თქვენი მოთხრობა დამწყებისას არ ეგვანება და, გარდა ამისა, მოგაფეროთ ანა ხახუტაშვილი და იმეი ცვიტიცი მივაყროთ.

ამის შემდეგ მის მოთხრობებს ასე ვაქვეყნებდით რამდენიმე წლის განმავლობაში, ბოლოს კი პირთა ანა ხახუტაშვილს აწერდა.

ანა უმეტესად საბავშვო მოთხრობებს წერდა. თვითონ არც მასწავლებლად მუშაობდა. კარგად იცოდა ბავშვების ხასიათი და მოთხრობებშიც სიმართლით, დამაჯერებლად გადმოსცემდა მათს მოქმედებას, ურთოვრთლად მოყვებულებას.

ანა ხახუტაშვილი ხანდახან მუშაობდა პერიოდში დიდი ვაჭარებში მუშაობდა ერთ დღეაღნიან ნაწარმოებზე. იგი ამ ნაწარმოებში აღწერდა იოსებ ლალიაშვილის ცხოვრებას, რომელმაც თბილისის სემინარიაში აუტანა პირობების გამო მოკლა მისი ნეკეტორი ჩუღდუცი. ანა, როცა რედაქციაში მოვიდოდა, ყოველთვის გვიყვებოდა რომელიმე ეპიზოდს ამ ახალ ნაწარმოებიდან. პირველი წიგნი დათავრა და გამოსცა ცილემც. იგი მკითხველმა მოიწონა.

— ახლა იოსებ ლალიაშვილზე მეორე წიგნის წერას უნდა შევუდღა.

— მითხრა ანამ პირველი წიგნის გამოცემისთანავე.

მეორე მთავრე მსოფლიო ომი დაიწყო.

საბავშვო გაზეთისა და ჟურნალების რედაქციები დაიხურა. ომის შემდეგ კვლავ იწყო გამოსვლა ყველა ჟურნალმა და გაზეთმა. მე ისევ საბავშვო პრესაში დავიწყე მუშაობა. როგორც კი შევიხედი ანა ხახუტაშვილს, მაშინვე ვკითხე:

— პატრეცემულო ანა, „იოსებ ლალიაშვილის“ მეორე წიგნი დათავრეთ?

— მასობები მოგროვებულნი მაქვს და, რაკი კვლავ მოვეწყარო მშვიდობიან ცხოვრებას, ახლა შევუდღები მის წერას.

ამის შემდეგ დიდი დრო გავიდა, მაგრამ გამოქვეყნებით არაფერი გამოუქვეყნებია მეორე წიგნიდან.

ერთხელ ანამ მორბდილი მოთხრობა მოაქტანა „პოინტის“ რედაქციაში. მაშინვე მასთან ერთად წავიყიასხე. მომიწონა, მაგრამ მისი სათათური არ მეჩვენა შესაღვრისი. ვიცოდი ანას ხასიათი და ამიტომ ჭერ შორიდან დავუწყე ლაპარაკი, მოვეყვი მოთხრობის ქებას. ის ბუღალანში მოგ-

დებდა ყურს, ბოლოს ქებას მივაყვლი:

— პატრეცემულო ანა, იმ სათათურს უნდა მოვეუხებოთ რამე.

— როგორ, არ მოგწონს?

— თქვენ მოგწონს?

— შეილო, როგორ დააპარაკებინო? რომ არ მიწონდეს, არც დავარქმევდი.

ამის შემდეგ პირდაპირ ვუთხარი:

— ანა, ასე კარგი მოთხრობა და ამისთანა სათათური?

ჭერ წარბშეყვრით მომბართა:

— როგორ, შენ მე მასწავლი რა უნდა დავარქვა მოთხრობას? — მერე უკებ გახსნა წარბები, სახეზეც ღიმილი მოეფინა, ჩემკენ გადმოიწია ან ხმადალა წამიხურჩელა:

— კი, შეილო, გამოვეყვებით. მაგრამ რა დავარქვათ?

რაკი დამთანხმა, მოთხრობა ცილდე ჩავათავილე და მორიდებულად მივიხარეთ:

— „ღვდის დილილი“ არ მოგწონს?

— კარგია, შეილო, კარგი, დავარქვით.

ანა ხახუტაშვილი თბილისში ათარბეგოვის ქუჩაზე ცხოვრობდა. ბოლო ხანებში, ცოტა არ იყოს, გარეთ გამოსვლა უჭირდა, ამიტომ შინ ვეყვოლით ხოლმე მასალების წამოსაღებად. რომ მივიდოდი, მობობდიშებდა, როგორ გაწუხებოთ, მაგრამ ჩვენ, რედაქციის მუშაეები, დეაწლად მწერალიან შინ მისვლას შეწუხებდალ კი არა, ჩვენს მოვალეობად ვივლიდით.

სამაოდ ხანდახან ანას ახალგაზრდასმე მხევიდრა მუდამ უხარობა. ერთხელ გორის მე-3 სკოლამ მიგვიწვირა სახალალო ზეიმზე. ანას გარდა იქ იყენენ: ნინო ნაკაშიძე, გიორგი ქუჩიშვილი, ილია სიხარულიძე, მაყვალა მრეველიშვილი, ერეკია ქარბელიშვილი. ყველასაგან გამოირჩეოდა ანა ხახუტაშვილი თავისი მხიარულებით. ამ მხიარულების მიზეზი მაშინ გავიგეთ, როცა თვითონ თქვა:

— მე აქ სტუმარი კი არა, მასპინძელი ვარ.

მართლაც მასპინძელივით იქევიდა, გვაცნობდა გორის ღირსშესანიშნავ ადგილებს, გველაპარაკებოდა იქაურ ძველ მოღვაწეებზე.

ანა ხახუტაშვილი

თვითონ გორის რაიონის სოფელ მეჯვრისხევიდან იყო და უხარობა თავის ბავშობისდროინდელ ნაცნობ ადგილებს რომ ხელდავდა.

ანას ძალიან უყვარდა მეჯვრისხევი, ზაფხულშითი ყოველთვის იქ იყო ხოლმე. გულით გვეპატრებოდა თავის სოფელში. მე ყოველ დაპატრებებზე ვეუბნებოდი, სხვა დროს ვესტუმრებოდა-მეთქი. ბოლოს იქ მოსვლამ მაშინ მომიწია, როცა იგი ცოცხალი აღარ იყო. ეს მოხდა ანა ხახუტაშვილის გარდაცვალების წლის თავზე, 1961 წელს. მეჯვრისხევილებმა თბილისიდან მიგვიწვიეს მწერლები: მარჯანი, როლიონ ქორტია, ხუტა ბერუღვაია, გიორგი კაჭახიძე, ანა ღვინიაშვილი და მე.

მეჯვრისხევიში ანა ხახუტაშვილისადმი მიძღვნილი დიდი ლიტერატურული საღამო გაიმართა. უცვლავრით იგრანობოდა, თუ რა დიდ პატივს სცემდენ მწერალს თანაოფელლები. „მართალია, ანა დილუბის პანთეონის წმინდა მიწაში განისვენებს, მაგრამ მისი სოფნა ჩვენს გულში ინახება“, — ამბობდენ ისინი. იმ საღამომზე მეჯვრისხევილებმა მთიბოცეს, ჩვენს სოფლის სკოლას ანა ხახუტაშვილის სახელი დავარქვასო. ეს სურვილი კიდევ შეუტრულდა.

მამამ მომამა

მხატვარი
წ. შიშხაძის მიხედვით.

მამა სამსახურიდან აღერე დაბრუნდა. დღეს ახალ ბინაში გადავდივართო — შემივსოლისთანავე მოგვახარია. ჩემი უფროსი დამამა მამას გვერდით ათოვდა. დღე ფაქიფუტეში იყვნენ. ათავისუფლებდნენ კარადებს, შლიდნენ საწოლებს, ყუთებში ალაგებდნენ ნივთებს.

გული შემეკუმშა: დედა გამახსენდა. როგორ მოუთქმნოდა ვიღოდა ამ დღეს. გვეპირდებოდა, ახალ ბინაში ყველას თქვენ-თქვენ ყუთებს მოგვტოვოთ. ძალიან მიმძიმდა ჩემი ბინის დატოვება. აქ ყოველი კუთხე დედას მაგონებდა. ხანდახან ისე მჩვენებოდა, თითქოს ისევე დაფუთვულებდა!

— შენ რაღას გარჩებულხარ, წიგნები მაინც ჩაალაგე. — მითხრა მამამ ოდნავი საყვედურით. დედის გარდაცვალების მერე მამა დღეს პირველად გნახე ასე გამოცოცხლებული. სამუშაოდან რომ ბრუნდებოდა, ნაღვლიან თვალებს გვარდებდა. რაიმე საქმეს გამოწახავდა ხოლმე და ჩვენი ვეინძობდა. ხან მოაგროს ევაზგებდით, ხან სამარაგულს ვალაგებდით, მეორე დღისთვის კერძს ევაზალებდით. მამის სიტყვა კანონია! ყუთი ავიღე და წიგნების ჩალაგება შევწყვიტე. ჩემი ძველი სათამაშოებით სასვენ მუყაოს ყუთიც, დედას რომ ისე სათუთად ჰქონდა შენახული. თაროდან გამოვიკვლიე, კახათი გადავუჭირე და წიგნებით სასვენ ყუთს ზემოდან გადავაყარი, ამასობაში მანქანაც მოვიდა, სასწრაფოდ ავიბარე და გადავვიღეთ.

ახალ ბინაში შევიასპობდი თუ არა, თვალის სულ მეზობლის კარისკენ მივქირა, მინდობა გამეგო, ჩემი ტოლი ბავშვები ჰყავდათ თუ არა. დღამე ბამლე სულ ვუთვალავალეზბდი, მაგრამ შათი ბინის კარი არ გაღებულა.

მამამ, მე და ჩემს ძმას, საწერი მაგვიდა მეზობლის საზიარო კედელიდან დავეცა. ჩემი წიგნებით სავსე ყუთი ახლოს მივარჩიე და ამოლავებდა ვიწვეყე. უცებ მეზობლის ბინიდან ქალის ხმაძალი ლაპარაკი შემომესმა: — მოუსვენარი ხარ, მოუსვენარიო, — ვილაყას უსაყვედურებდა. ჰყოლიათ ბავშვი, — გავიფიქრე გულში, — ნეტავ, ჩემი ტოლია თუ არა, გოგონა თუ ბიჭი?

დღითი, სკოლაში რომ მივდიოდი, მეზობლის კარი ღია იყო, ჩემდუნებურად ოთახში შევიჭყიტო, ფანჯარის რაფაზე იებიბთ სასვენ ოთხის კარბი იღავ. თვალის მომტაცია. იმ ძალიან უყვარდა დედას...

— მოგვინს? — ზოუდონდნულად წამომადგა ოთახ მეზობელი ქალი და ყვავილებზე მანიწნა. — ჩემმა ბიჭებმა დაბიკიარფეს, — მას ხელში ჩანთა ეჭირა, შიგ რძით სასვენ ბითლები ეწყო.

— საღ არიან თქვენი ბიჭები? — მორიდებით ვკითხე.

— სკოლაში! — დამილით მომიგო მეზობელმა და სახეზე დამაყვარდა, ოთქის გამცენობა უნდობდა, როგორი ბიჭი ვიყავი.

კარის მეზობელი ქალი ძალიან მომეწონა, განსაკუთრებით — მისი ოღმილი...

იმ სილამის ვაკეუთილებს რომ ვაზნაღვლებდი, კიდევ მომესმა მისი ალერსიანი ხმა, — „მოუსვენარი ხარ, მოუსვენარიო“. ამხანაგებს ვახარე — ჩემს მეზობლად ბიჭები ცხოვრობენ, მაგრამ ჭერ თვალის არ მომიკრავს, უთენია გარბინან სკოლაში, ხვალ კვირა და უთუოდ ენოში ჩამოვლენ სათანაშორ და იქ გავიციან-მეთქი.

კვირას მივლი დღე ვუდარაყე. საღამო ხანს, როგორც იყო მეზობლის კარი გაიღო და ისევ ის ქალი გა-

მოვიდა, ჩითის ლამაზი, რუშებიანი წინსაფარი ჰქონდა აფარებული.

— რატომ გაცვია ქუჭყიანი ფეხსაცმელები, დამე თავებშია რომ სოგპარონ არ გეშინია? — მკითხა და გამიღიმა. ფეხსაცმელებზე დავიხილე და გავწითლდი.

— გივი, მოდი აქ, — ხელი მომიკილა. — ბოლოს და ბოლოს ერთმანეთი ხომ უნდა გავიციანთ კარგად, კარის მეზობლები ვართ. — სახელი რომ დამამას, ძალიან გამოვიკვრდა, ნეტავი, საიდან იცის-მეთქი. სახლში შემიყვანა. ვიფიქრე, ახლა კი ნამდვილად ენახავ ენახეს-მეთქი. ოთახში ტახტზე ონხუცი ქალი იწვა. იქვე სავარმელზე კი ახალგაზრდა კაცი გავიხსენი კითხულობდა.

— გაიცანი, ეს ჩვენი ბატარა მეზობელია. — უთხრა ქალმა და წარმადგინა. — სახელად გივი ჰქვია.

— კარგი ბიჭი ჩანს, — ვაღმომხედა მისხუცმა და თხელი, დამეჭარია ხელი გამომიწოდა. ნაბიჯი უხეჩულად გადავვიცი წინ და ხელი ჩამოვარდითი.

— გაიზარდე, — მითხრა აღერესინად.

— ქილაობა იცი? — მკითხა კაცმა. მე თანხმობის ნიშნად თავი დავიხიე. იგი ძალიან ჰგავდა სპორტსმენს, მოკლესახელოებიანი ლურჯი მისხულა და რეტიუზი ეცვა.

აღერ ვიცოდი ფეხები საღ დამემალა. გავიკოლებდი იატაკზე ჩემი ცხვირგადახეხილი ფეხსაცმელი უფრო ჰქუჭყიანი და დაბრტყილები ჩანდა. თვალებს აქეთ-იქით ვაიციყებდი. ყოველ წუთს ველოდი ბიჭების შემოსვლას, ალბათ ძალიან სასაცილო ვიყავი. მოხუცი ლოგონზე წამოვიდა და რალაყას მანიწმუნდა. მივხიჯე — დაჩქირო, — მეგატყებოდა. — რატომ წამოჩქი? დღი მოუს-

განაბრის ერთი დიდი ბორცვი აღმართული. ყოველი მხრიდან კარგად მოჩანს ეს ბორცვი. თამარ მეფის ჯარის ფეხის ნაფხეკი, ასე ამბობენ გადმოტყეობ.

— ფეხის ნაფხეკი! — გავიკვირე.
— დიხა. თამარ მეფის ჯარი თურქეთთან საზღვრის გასამაგრებლად საბერძნეთისკენ მიდიოდა თურმე. მთელი გზა წვიმისა და ტალახში უფლოთ. იმ ადგილას, რომ მოსულა, სადაც მთა-ბორცვი აღმართული, წვიმის გადაუღია. აქ დაბანაკებულან, შეუსვენებია, ტალახიანი ფეხსაცმელები დაფხეკეთ, ცტა შენსაყრებულნი და გზა განუგრძობია. ეს გორა იმათი ფეხსაცმლის ნაფხეკი ტალახისაგან აღმართაო. შემდგომ ამ გორაზე ადგილობრივ მცხოვრებლებს თამარ მეფის სახელობის პატარა ეკლესია აღმართავთ და ეს ადგილი წმინდა ადგილად მიუჩნევიან. ძველად თურმე იქურობა მოვლოდა და გამწვანებულ იყო, მაგრამ სპარსელებს, ერთ-ერთი შემოსევის დროს, ხეები სულ ძირიანად ამოუღებრკვეთ, მიუთხოვბიათ და როგორღაც გაპარული ეკლესიის კედლები და სახურავი დაარჩინოდა. ჩემს ბავშვობაში ეკლესია ისევ იდგა, ალბათ კიდევ აღადგინეს, გორათის ფერღონები კი ეკალ-ბარდები და მაცულის ბუნქები იყო დატარებული. ბილყები პირდაპირ ბუნქებს შუა მიიკლავებოდა. მაინც არ ვუპებოდით და სათამაშოდ სულ იქ ვავიხობოდა...

ჩვენ მასწავლებელს ვაზაფხულობით ხშირად მიყვავდით გორათზე სასეირნოდ. მასსოვს, ერთხელ შაბათი დღე ღრუბლიანი გათენდა. სულ იმას ვანტრობდით, ნეტავი წვიმა არ მოვიდესო. მართლაც, გაცვეთილები რომ მთავრდებოდა, მზემ ღრუბლებიდან გამოაშუქა. ძალიან გავყვებინდა.

— წვიმდებ, გორათზე ვაზაფხულობის მასობრივად ყველაზედ ველოდებინა, — ვეთხრა მასწავლებელმა. სასწრაფოდ მოვემზადეთ და გზას გაუდგეით. ფერღონს რომ შევეყვით, მაყულის ბუნქთან ბალახებში ის შევიწმენე, — ლურჯად ჰამკამებდა. არცინ დამასწროს-მეთქი, გაქვანდი და ბუნქთან ჩავიმუხლე. ხელი ფეხობლიად შევბარე და მოვეყვით; უცებ ზურგიდან ვილცამ ხელი მერა და პირდაპირ მაყულის ბუნქზე დავეხებე, მაყულის წერილი ეკლები დაუზოგავად მსხველტუნებო. მაგრამ ის მაინც მაგარად შეჭირა ხელში. როგორც იყო გამოქვეყნე, მასწავლებლთან მივიღე და ის მივაქრულე.

— ეს თქვენივეს მოვეყვით, მასწავლებლო! — ვუთხარი და ყვევინილი გაეშურე. ხელე ნაყარები მე-

წვიდა. თან არც იოლი გვექონდა, არც სპირტი. მასწავლებელმა დაქვეყნებული ხელი გამისინჯა, ეკალი არცაა რეოს ჩარჩენილი, თან მეხებია: ნუ გმინია, გორათი წმინდა ადგილია! და არაფერი მოგივრო. მაგრამ წმინდა ადგილია! ვერ მიშველა, სამაზზე ხელი შემოსივდა და ცტა სიხეც მომცა, მას შემდეგ როცა ამ პატარა, ლურჯ ყვავილადინიანავ, ყოველთვის ის ის მიღებს თვალწინ. — იღიმებოდა ჩვენი მსხველტუნი.

— ახლა კი, გვიყო, წაიღე ეს და თავის ადგილას დადე, — გამომჩროდა იეზობი სავსე ჯამი. დედაც გვიკოს მემძინდა ხოლმე. — ხომ კარგად წაყვებოდა? — შემეკითხა მოვლოდნელად.

დავებინე, არ ვიცოდა რა მეთქვა, — ესწავლობ... სამეტიც მიწერია და ერთი ორიანიც, — უხერხულად გვიკომუხნე.

— ორიანიც? ჩემი მოწაფეები სანიანს რომ მიიღებენ, იმ დღეს ცხვირბირი ჩამოსტრები.

— ნახვადის, შინ წავაღ, — ვთქვა და გულდა-ნაბად ავიკარო.

— იცოდ, მეზობლობაში სამიანიც და ორიანიც არ გამოგვადგობა, — მითხრა და სარბამაღ გამომაიკო.

შინ შევედი თუ არა, მამიწვე ფეხსაცმელებს გეცი, იმაზევი ვიყარე მიწისკარგი. იცოცხლე, ისინი მე ხავერდით ვაღვაპირილი, სულ საჩუკსაით დაიწვეს კრიალი.

მეო უე დღეს, სკოლიდან რომ მოვიდოდი, ჭურის მოსაგვევში მოხუცი კაცი იებსა ყიდდა. ჯიბეები მოვიქექე და სამი ყონდა. ვიყვილე. ჩვენი ქარის მეზობლისათვის უნდა მიმერძობია, უტკობა უყვარს იგი...

ბელზე ავტობუსის ნაფხეკისთან არ იდგა ვამხარდა, ჩანთიდან კონენი ამოვიღე და გავუწოდე.

— გმადლობთ, გმადლობთ, — ჩამომარტობა და დაყნოსა.

— დღეს როგორ გუნებანზე ხარ, სანიანის კაცი ხარ, თუ ოთხიანი?

— დღეს, დღეს... — დამება ენა, — ქართულ წერაში ორიანი მივიღე, — ძლიერ ამოვლერღე, თან ჩემს თავზე ჯავრი მომივიდა, ნეტავ, ენაზე ვინ მეუწავა-მეთქი. არაფერი უთქვამს, ერთი კი უმომართა თავისი მომწვენი, წმინდანი თვალები და მიზალ, უსიტყვოდ განვაგრძობე გზა. სახლში რომ მიველიდი, თაისთან შემიყვანა. — აჰა, ამ კონებს ძაღვი შემიბოხენი, ვადაარჩიო, — მიიხრა და სამხარეულოში შემიძღვა. — თარი.

ვენარი ადამიანი ხარ, — უსაყვედურა მოხუცს ქალბა და ისევ დააყვინა. მე თვალბო დავაყვით. აი, თურმე ვინ ყუფილა, მოუსვენებარი!

— ბიჭები შინ არ არიან? — ვიკითხე გაუბედვად.

— ვინ ბიჭები? — გაოცებული შემომამოხრა მეზობელი.

— თქვენი ბიჭები!... ხომ თქვით, იები ჩემმა ბიჭებმა დამიკრფესო. — ჰოო, — ვაგინა მას. — ისინი ჩემი მოწაფეები არიან. დღეს კვირადღეა, თუ ქალაქკარზე ვაიკირენეს, ალბათ ყვავილებს კიდევ მომიტანენ. დედა ავად მყავს, თორემ მეც მათთან ერთად წაიდიოდა. — ჩვენი მეზობელი დედისთან მივიღე, ლოგინი გაუსწორა და მერე იმ იებთ სავსე ქაბთან მიმიყვანა.

— მოდი, წყალო გამოვეცკოლო. ხელავ, ზოგი უკვე დამქვარა. — ქალბა ჯამი ფეხობლიად აიღო და სამხარეულოში შევიდი.

— გიცი, შენ ჯამში ახალი წყალო ჩაასხა და მოიტანე, — დამავალა. როცა წყობით სავსე ჯამი წინ დავუდღე, ჯერი ფეხობლი ჩააყვარე შიგ, მერე იები ისე ლამაზად მიმიყვანა, თითის ხატავსო.

— ეს იები თქვენმა ბიჭებმა დაკვირვებს, არა? — ვეღარ მოვიტომინე და ვიკითხე.

— შენ მოგიწყვეტია შენი ხელით შინდერად ია? — მკითხა და თვალბ-ში ჩამაცქერა.

— არა, არ მომიწყვეტია, — ვუთხარი და თავი ჩავლუნე, შემრცხვია: ამოდენა ბიჭს ჯერი იის ბუნქი არ მენახა.

— მე კი ისე კარგად მასსოვს, პირველად რომ მოვეწყვეტი ია, — თქვა მან და ფეხსარდალ სივრცეს ვახვადე. — ის ქალაქი, სადაც მე ესწავლობდი, ტაფობზა ვაგუნებოდი. ხელისგუ-ლივით გაშროლი ვავებ, ქალაქის

ზე თიხის ჯამზე მინიშნა, ამაში ჩააწყვეო, თვითონ კი დედას მიხედა. ვცილობდი ლამაზად ჩაემწყო ჯამში იები, სწორედ ისე, როგორც ამას წინათ თვითონ მიმოფანტა, მაგრამ ვერ ვახერხებდი.

— ორიანი კიდევ რომელ სავანში გაქვს? — გამოძახა ოთახიდან.

— არითმეტკაში, — ჩაივლილულე და ცხვირი ლამის ჯამში ჩაეყავო...

— ორიანები აღარ გამაგონო! — მომიხაზოვდა და მხარზე ხელო ვადამგებია. — სად გაგონია, კარის მეზობელი არითმეტკის მასწავლებელი გყავდეს და არითმეტკა არ იცოდ. დახედე ამ იებს, ამა ერთი ფურცელი მოკლე ჰქონიდას და მეორე გრძელი, — მაშინ ხომ ია აღარ იქნება! მათიმეტკა ყველაფერში საჭიროა... საღამოს უსათუოდ გამოდი, ერთი უნდა ვნახო რა ბიჭი ხარ!

თავზარი დამეცა. ვიცოდი, შვერცხეობი. დედის სიკვდილის შემდეგ სწავლის სულ შევეშვი ხელი. საშინაო დავალებას აღარ ვასრულებდი. რა ეშმაკი შემიჯდა, არ ვიცი, ბუღს ვერ ვუღებდი.

— ნახავდის, — წასასვლელად გავეშხადის. — ამის მეტად აქეთ აღარ გამივინებდავ-მეთქი, გვიფიქრე ბუღში. ალბათ სახეზე შეამჩნია ვან-აფიქრი, მომიასლოვდა, მხარზე ხელი დამადო და მიიხრა:

— დღეს 7 საათზე გელოდები. არითმეტკის სახელმძღვანელო, რვეული და ფანქარი არ დავაგიწყდეს. შევთანხმდით, ხომ?

— დიახ, — ავხედე მოკრძალებით. მას ღიმილი უჭროვდა ბაგეზე.

ღია კარიდან ფანჯრის რაფაზე იებით სავსე ჯამს ვავხედი. ია გამოცოცხლებულიყო, წყურვილი მოეკლა და ლურჯად კიბეებდა...

აჭარ-გურის სუქელზე მდებარე კურორტის სახელობის მის შესახებ არსებობს ასეთი ლეგენდა. გურის ერთ-ერთ სოფელში ცხოვრობდა თურმე ულამაზესი ქალი, სახელად მარო. ერთხელ სოფელს თავს დასხმნის თურქები და მარო მოუტაციათ. სოფლის რჩეულ ვაჭარების მამინე იარაღ აუსხაათ, დასაჯენების უჩაადეს და დღევანდელი ზანზაროს მიღამოებში დასწევინა კიდევ. როცა ურჯულეები დარწმუნებულან, რომ ქალის გატაცებას ვეღარ მოახერხებდნენ, ჯავრი იმით უყრიათ, რომ ლამაზი ასული მოუკლავთ და ზედ მისივე სისხლით დაუჭერიათ: „ბაბ მარო“. ეს თურქულად ნიშნავს: „ნახე მარო“.

ლეგენდა ამ ვუთხის წარსულს ასახავს და ამით არის საინტერესო, მაგრამ ის ჭეშმარიტება როდია, მხოლოდ ლეგენდაა. სინამდლეში ბაზმაროს სახელწოდება სულ სხვაგვარად აიხსენება.

ზანზაროს შუაში ჩამოუღის მდინარე ბახვისწყალი, რომელიც მთებს შორის ვაკეს ქმნის. წყლის სანაპიროზე მდებარე ამგვარ ვაკეს ძველად მერეს უწოდებდნენ. ეს სიტყვა აჭარასა და გურიაში დღესაც იხმარება. მერე გეოგრაფიულ სახელადაც გვხვდება უძველესი ხანიდან. მაგალითად, მერე სწორად არის ნახსენები „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“, რომელიც VIII-IX საუკუნეთა ამბებს მოგვიჩოხობს. მერე-საგან არის მიღებული აგრეთვე სოფლის სახელები — მერია (გურიაში) და მერეთი (ქართლში).

მერეს პარალელურად იმავე მნიშვნელობით ვხვდებით აგრეთვე მარა. ამ უქანასქელისაგან ნაწარმოებია სოფლის სახელი მარა-ილი (აჭარაში). აქედანვე არის მიღებული ბაბ-მარო, რომლის ბოლოკიდული რ ხმოვანი გეოგრაფიულ სახელთა მანაწარმოებელი სუფიქსია, შუაში კი ვ ბგერა არის დაკრებული. ამრიგად, ზანზარო მიღებულია ბაბ — მარა-საგან და ნიშნავს მდინარე ბახვის (ბახვისწყლის) ნაპირას მდებარე ვაკეს (მარას ანუ მერეს).

სოფელია ქართლში (ცუქეთის ქარელის რაიონს, შედის ქარელისეც სადაბო საზღოში). ეს სახელოდებმა ნაწარმოებია გეოგრაფიულ სახელებში ძალზე გაყრცელებული ის სუფიქსით ზემან სიტყვისაგან, რომელიც წარმოშობით სპარსულია და უწყლო ადგილს ანუ უღანბნის ნიშნავს. ეს სიტყვა (სხვა-

დასხვა ფონეტიკური (ცვლილებებით) ქართულშიც გვხვდება ალორძინების ეპოქის მწერალთა თარგმნილთა თუ აორიგინალურ თხზულებებში (კეილოლა და დამანაა, „ბახთიარ-ნამე“, ეასტანგ VI-ის ლექსები). მაგრამ საილოლოდ მან ქართულში ფეხი ვერ მოიკიდა, ვერ განდევნა ძველისძველი ქართული სიტყვა უდაბნო და თვითონვე დატოვა ასაბრეზი. დღესათვის ქართულ ენას შემორჩა ამ სიტყვისაგან ნაწარმოები ჩხოლოდ გეოგრაფიული სახელი **ბებნისი** (ბებან-ის-ი), რომლის მნიშვნელობაა „უწყლო ადგილი“, „უდაბნოსი“.

ლა ორი სიტყვისაგან შედგება: პირველი მათგანი — **ნარი** (ნარინ) ადამიანის სახელია, ხოლო მეორე სიტყვა — **ყალა** ციხის ნიშნავს. ეს სიტყვა წარმოშობით არაბულია, ოღონდ ფორმა შეცვლილი აქვს სპარსულ-თურქული გამოთქმის მიხედვით (არაბულშია **კალა**, სპარსულ-თურქულში **ყალა**). ამრიგად, **ნარი-ყალა** ნიშნავს ნარის ციხეს.

საქართველო დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთი დიდი მდინარეა, რომელიც სათავეს იღებს სვანეთის მთებში, გამოივლის ქვემო სვანეთსა და ლჩხუმს და ერთვის მდინარე რონს იმერეთ-სამეგრელოს საზღვარზე.

არსებობს ლეგენდა, თითქოს ამ მდინარეში ტყენები დაეხრჩო შემოსეულ მტრის ლაშქარს, რაც მათი დამარცხების მიზეზი უხდებოდა. ამბობენ, მდინარეს ცხენისწყალი სწორედ ამიტომ დაერქვაო.

სხვაგვარი ახსნაც არსებობს: ამ მდინარის სათავეებთან, სვანეთში, მდებარეობს სოფელი **ცანა ანუ ცენა**. სწორედ ამიტომ მდინარეს პირველად ცენისწყალი უნდა რქმეოდა, რომელიც შემდეგ **ცხენისწყალად** გადაკეთდაო (შეგადარეთ მდინარის სახელები. დარქმეული სოფლების

მიხედვით: აქისწყალი, ბახვისწყალი, გუბისწყალი და სხვ.). **ცენა** (ცანა) მთის პატარა სოფელია, რომელიც არც ისე დიდი ხნის წინათ უნდა იყოს გაჩენილი და ძალიან საეკეთა, რომ უზარმაზარ მდინარეს მთელ სიგრძეზე სახელი ამ სოფლის მიხედვით დაერქმეოდა. ამავე დროს, სხვადასხვა ცხოველისა და ფრინველის სახელისაგან გეოგრაფიულ სახელთა წარმოება ჩვეულებრივი მოვლენაა. ამიტომ უფრო სარწმუნოა, რომ მდინარის სახელწოდება **ცხენისწყალი** თავიდანვე სწორედ **ცხენ** სიტყვისაგან იყოს ნაწარმოები.

ძველი ბერძენები ცხენისწყალს **ჰიპოს** უწოდებდნენ, რაც ქართული სახელწოდების ბერძნული თარგმანია. (ჰიპოს ბერძნულად ცხენს ნიშნავს). აქედან ჩანს, რომ ცხენისწყალს ეს სახელი უკვე შორეულ წარსულშივე ერქვა.

პროფესორი **ზურაბ პუშპურიძე**.

ნ ე ნ ე ლ ა დ ი ძ ე

**წაუკითხეთ
ქვემოთ**

შეაოჯგოვანდით

პავლემ გოგის გამოსტაცა დიდი ჭრელი ბურთი, არ დაუთმო სათამაშოდ ძმას არცერთი წუთით.

აღრიალდა გოგი, პავლემ არ შესაბარა წარბი, ბურთით ხელში სათამაშოდ, ის კიბეზე ჩარბის.

შეეცოდა ფისოს გოგი, უხიზრა: სუუ, გოგიტა! ბურთს მოვაპარე ღამით პავლეს.

დილით ჩუმად მოვიტანე

იწილ და ბიწილ, სირცქვილია, წიწილი, გმია, თუ არა გმია, იქნამ უნდა იწივლო?

**მოვიშველით
შვირთს**

მამალი მყავს ღამაში, თავზერბა და ცეცხლა, ემტერება ნაგავი, ეპარება ნელ-ნელა.

ახლოს არ გავაკარებ, იმ საძავედ მურიას, მოვიმარჯებ ხელში ქვევს, მოვიწყვედ მურიას...

**ს ვ ზ ი ჲ
ქ ა ე ჲ მ ა რ ი ა**

ჩანთით ხელში სიარული გაუძნელდა ბებოს. — მომე ჩანთა, წამოვიღებ, ეუბნება თეო.

და ბებოს გოგუცუნამ ჩამოართვა ჩანთა, იმ ჩანთასთან ჩვენი თეო ერთი ციქვნა ჩანდა.

დავით

ქექი პენელეკი

მხატვარი ლიმიტრი ზარაფიშვილი.

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი მოხუცი ხელმწიფე, რომელსაც სამი მზეთუნახავი ასული ჰყავდა. ხელმწიფე ისე ძალიან მოხუცდა, რომ დიდი ხნის სიცოცხლე აღარ ეწერა. მისი სახელმწიფო სამი სამეფოსაგან შედგებოდა. გადაწყვიტა ქალიშვილები გაეთხოვებინა და ეს სამეფოები მზეთევში მიეცა. სამეფოები თანხაბარ არ იყო და ხელმწიფემ იფიქრა, ყველაზე უკეთესს იმას მივცემ, რომელსაც ყველაზე ძალიან ვუყვარვარო. მოიხმო სამივე ქალი თავისთან და ჭერ უფროს ასულს ჰკითხა: — აბა შეილო, მითხარა, ძალიან ვიყვარვარ?

— ისე მიყვარხარ, მამო, როგორც მტრედს უყვარს ხორბლის მარცვალიო, — მიუგო უფროსმა. შენ როგორღა ვიყვარვარო, ჰკითხა ახლა შუათანას. — როგორც ნიაკი ზაფხულის პაპანაჭება სიცხეშიო. — აბა შენ რადან მტყუცი, შეილო, — მიუბრუნდა მეფე ახლა უმცროს ასულს.

— მე, მამი, ისე მიყვარხარ, როგორც მარილიო. — უპასუხა უმცროსმა.

— როგორი გაბედე ამის თქმა! — განრისხდა ხელმწიფე. — ახლავე წადი ჩემი სასახლიდან და თვალით აღარ

დამენახო. ამოდ ტიროდა მეფის უმცროსი ასული, ამაოდ უხსნიდა ხელმწიფეს, რომ აღამაინებს ძალიან უყვართ მარილი, მაგრამ ვერაფრით მოიგო მშობლის გული. მამამ მისი სიტყვის გაგონებაც კი არ უნდოდა.

რაღა უნდა ექნა. მეფის ასული წავიდა სასახლიდან. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ერთ უღრან ტყეს მიადგატყეში გზა დაებნა და იქიდან ვეღარ გამოაწო, დარჩა ტყეში. დამეს ხის ფულეროში ათევდა, დღისით კი ჰკრეფდა თხილს, მაცვალს, მუალოს და ამით ირჩენდა თავს. ასე გავიდა თითქმის ერთი წელიწადი.

ერთ მშვენიერ დღეს ამ ტყეში რომელიღაც ხელმწიფის ვაჟიშვილი წამოსულიყო. სწორედ იქ გამოიარა. საღაც მეფის ასული მაცვალს კრეფდა. ვაჟმა თვალი მოჰკრა ქალიშვილს. ბუჩქებიდან მეფის ასულმაც შეამჩნია ვაჟი და გაიქცა. უფლისწული დაიდევნა, მეფის ასული ხის ფულეროში დაიმალო. უფლისწული ხესთან მივიდა და დაიძახა: — ვინა ხარ მანდ, რას აკეთებო. შეშინებული მეფის ასული ვერხვის ფოთოლივით თრთოდა და ხმას არ იღებდა.

— ხმა ამოიღე, აღამაინა ხარ თუ ეშმაკი? თუ აღამი-

ანი ხარ, გამოდი, თუ ეშმაკი და — ჭოგოხეთამდე გვა გყო-
ნია! — კიდევ დაუძახა ვაჟმა. მეფის ასულმა ახლაც არ
უპასუხა. ვაჟმა მესამედაც სცადა: მხა გაშევი, თორემ
ფულდუროდან ძალით გამოგიყვანო. ახლა კი შეეშინდა
მეფის ასულს და გამოვიდა. დაძინებულ და ტუტეყიანი კა-
ბა ეცვა, მაგრამ მის სილამაზესა და მშვენიერებას ვერა-
ფერის აკლებდა. მან ვაჟს თავისი ამბავი უამბო. უფლის-
წილი მეფის ასულის სილამაზით მოიხიბბო და თავის
სასახლემში წაიყვანა, ჩააცვა თვალმარკალითი და მშვენი-
რული ოქროს კაბა, დაიწერა ჭვარი და გადაიხადა დიდე-
ბული ქორწილი. გადიოდა ღრო. ახალგაზრდა მეფე-
დიდოფალს უსაზღვროდ უყვარდათ ერთმანეთი და ბედ-
ნიერად ცხოვრობდნენ.

ერთ მშვენიერ დღეს მეფემ უთხრა დედოფალს: — ახ-
ლა მითხარი შენი ამბავი, რატომ გამოგავიღო მამამ სასახ-
ლიდან, მაშინ ყურს კარგად არ გივადებო.

— კარგი, მოგიყვებით, — უპასუხა დედოფალმა და
უამბო როგორ გაანაწყენა მეფე თავისი პასუხით.

— ძალიან კარგი. — უთხრა მეფემ. — ეს საქმე მე
მომანდე და ნახავ, მამამშენ თუ ისევ არ შეგივარდესო.
იღონდ მეფე ამას რა გზით და როგორ აპირებდა, დედო-
ფალს არაფერი უთხრა. ვაჟდა თავის ოთახში და მოხუც
ხელმწიფეს წერილი მისწერა. სადღადა მოიბატონა.

მოხუცმა ხელმწიფემ წერილი მიიღო თუ არა, მეორე
დღესვე ცხატურა უცხო მეფის ექვსცხენიანი ეტლით. მე-
ფემ სტუმარი სასახლის საუკეთესო დარბაზში შეიყვანა.
იქ უყვე გაეშალათ დიდებული სუფრა, სიძე-სიმამრი
სუფრას შემოუსხდნენ. მსახურებს ნაირ-ნაირი ნუგეზა-
რი საქმელები შემოჰქონდათ, მაგრამ, როგორც მეფე-
საცნ ნაბრძანები ჰქონდათ, ყველა კერძი უმარილოდ იყო
მომზადებული. მოხუცმა ხელმწიფემ ჭერ შეგანდს გა-
უსინჯა გემო, იმდენად უგემური იყო, რომ ჰამას უმაღლე
მიანება თავი. მარილი დავიწყებიათო, გაიფიქრა თავის-
თვის, მაგრამ რაც კი იფიქრა, შემწვარი და მოხარკული,
ახე გასინჯეთ, ატევიც კი, ყველაფერი უმარილო იყო.
ვიღარ მოითმინა ბოლოს მოხუცმა ხელმწიფემ: — ეს
რანაირი მწარეული გყოლიათ, საქმელი უმარილოდ მო-
უშვადებიაო!

— მე ვაგონილი მაქვს, რომ თქვენ მარილი არ გყვართ
და ვუბრძანე თქვენს პათივაცემად კერძები უმარილოდ
მოგომზადებინათ.

— ვინ ვიბრათ, რომ არ მიყვარს? საქმელს უმარი-
ლოდ რა გემო აქვს?

— თქვენმა ქალიშვილმა მითხრა, სასახლიდან რომ გა-
მოავდიეთ. — უპასუხა მეფემ. იმავე წუთში კარია გაიღო
და დედოფალი შემოვიდა, მოხუცი ხელმწიფის უმც-
როსი ასული.

— ღმერთო დიდებულიო! — წამოიძახა გახარებულმა
ხელმწიფემ, — მომიტევე, მეილო, სასახლიდან რომ გა-
მოგავდი. მის შემდეგ სულ შენს ძებნაში ვარ, მაგრამ
ამაოდ, ვეღარსად გიპოვე...

რალა თქმა უნდა, მეფემ უმცროს ქალიშვილს მისცა
ყველაზე საუკეთესო სამეფო, რადგან ისიცაა პასუხმა ყვე-
ლაზე უფრო დაუდასტურა გულთბილი სიყვარული. ახალ-
გაზრდა მეფე-დედოფლის სიხარულს საზღვარი არა ჰქონ-
და. ისინი დღესაც ბედნიერად ცხოვრობენ.

ყვანი

ცივილი ლიპაღმოსხა

პატარა ფოტარის
დიდი შრომა

სათაურიდანვე ვსავაგ-
ბია რას მოგვითხრობს ეს
ფერადილუსტრაციებიანი
წიგნი.

მეფუტკერობა ლამაზი
და სასარგებლო საქმი-
ანობაა. თუ ხელს მიჰყოფ
ამ საქმეს და შენს კარ-
მიდამოზე ფუტკარს მო-
აშენებ, ეს წიგნი შეგას-
წავლის როგორ უნდა მო-
ულო ამ პაუწყისა მწერის
წილობის ოთხივე
ღროს.

მღეს ნიიტი პილმ-რიინი

პილმ-რიინი ამ წიგნი-
დგომი გოგონას სახელად
მინდამ პილმ-რიინი, მა-
გრამ რიინი და გამოვიდა
ორსახლად!

პილმ-რიინი ცისფერ-
თვალა გოგონაა, მზიან
ინდემში თურმე თვალბ-
ში ოქროსფერი წიწყლე-
ბი უბრჭყუილებს.

ამ ისტორიელ გოგონას
ბევრი რამ გადახდენია
თავს: უნახავს ყინვა, სა-
პაერო ბუმბუცებით უმოგ-
ზაურია. თქვენ როგორ
ფიქრობთ, ხუთი წლის
გოგონას ასეთი მოგზაუ-
რობა ხომ საინტერესოა
უნდა იყოს? თუქცა წი-
ნასწერ გასწავს, სჯობს
საქრ წიგნი გადაეშალოს.

თინათინ აკირიასაძე

პატარა ფოტომგრაფი

ქვირფასო ბავშვებო,
პოეტმა სულითა და გუ-
ლით მოგიძღვნათ თავისი
ეს ახალი წიგნი.

სულსა და გულში კი
თქვენ უსხედხართ: კე-
ლუცი ნატო, ახალი კაბითა
რომ იწონებთ თავს, გეჭუ-
რკულ ტარიელი, თიხას
რომ შესქილებია, თავ-
კერძა ვია, მოფერი ვაგი,
წისრიგის მოყვარული,
ხუკრი და ჩიხის მეგობარი...
აბა, რა ჩამოთვლის
ყველა თქვენგანის სა-
ხელს!

წიკითხავთ ამ წიგნს
და პოეტის მიმართ უღუ-
ოდ მაღლობის ვრამობით
აყვებით.

რამი სიყვადინი (1884-1920) ცნო.
 ბელი თბაკი მხარალი. იმ მომბი.
 თირბის რაღბრბორი კულტბი მსახბრ.
 თა ბიბრ მოუპალულ სპბარობე, სკ-
 დაც თუბი აბაღბზბრბობე რბრბდბ
 დე ცბოვბრბბ.

რამი სიყვადინი

მბატბარი
 ზბრბბ ფბმბბბბბბ

ბბტბრბ აბშე დბლიდბნ სბქსოვ
 დბზგბზე მბუბობდბ. ბბლოს დბბდბ-
 ლბ, ჩბმბბბდბ ბბრს დბ გულბნბნდ
 დბბმბქნბრბ.

დღბს მბრბო ბყო სბხლშბ.
 მბმბ დბ ქმბბე გუშბნ დბლბბდრბ-
 ბნდ წვბდნენ დბბბ-ბბლბქბს ბზბბრ-
 ზბ. დბდბ დბ უფრბსბ დბ კბ ზბბმბ-
 ბთ ბსტბუბრბნენ.

ბბშმ თვბღბბბ მოფბზბნბბ, მბრე
 ტბლბნშბ უყბთბლ ჩბრბბბბნ სბრკბს
 მბუბბბლვდბ დბ შბგ ჩბბხბდბ.

ბბნცმბბლბულს უკვბ რული ბკბდ-
 ბბდბ დბ მბოლოდ მბუყბბბბბბბ შბბ
 თვბღბბბს გუგბბბბლბ უჩბბდბ. ლბყუ-
 ბბ ბსწბთღბბბდბ დბ ხშბრბ ბუქბუქბ
 თბბ ბბეჭბბზე ჩბმბმფენბლბ.

თვბბს ლბმბზბ თვბღბბბ, გფბთ-
 რბბბული ტუჩბბბ, ბრბობბბბ თბბრბ
 დბ მბბბლბ კბსბრბ სბრკბშბ რბმ დბ-
 ბნბბბ, თბბქბს სბკუთბრბ თვბს ბბრკ-
 ლბდ ხბდბვსო, ბხე გბუბკბრბდბ.

— რბ ლბმბზბ ვბრ! — ლბმბბბთ
 ჩბბლბბბრკბ, თვბ დბბბრბ დბ თბქბს
 ცბბფბრბ წბღბბბდბნ მბყოლბღბული
 თვბბბს ტბბბ ბმობბვბლბბბ, ბღნბ
 შბმბბრბუნბ, თბბბბბ თბბს კბლუ-
 ლბბბბ ჩბბხლბრბთბ დბ მბბდბნბლბ
 ბბბბბლბლბ.

ჭბრ ბთბ წბბსბც ბრ ბყო, მბგბრბმ
 უკვბ მბწბფულ ბბლბშბბლს ბგბვდბ-
 ბრბ დღბს წბბთ მბუბობბლ სოფლბ-
 ბბდბნ ჩბმბოსულბბ მბკბთბბბბბ ბბშე
 ზბბბბბთ ბბრწბლბბბ ნბხბს დბ ბბლბ-
 ბბ გბუბკბრბდბთ, რბ მბლღ ბუყბრბბ ტბ-
 ნბო. ბხეთბ ლბნბბრბ ბყო, თვბს
 ტბლ ბბბბბს ვბსბც კბ დბეკბბდბბლბ,
 მბწბს გბკბრბვდბ ხბლმბე.

სწორბდ ბბბბბბბც მბტ სბხბლბდ
 „ბბშე გობბბბთ“ შბბბრკვბს. ჭბრბ-
 ბობბ, ჭბბბბბ, თბფბს სწობლბ დბ
 ყბჩბლბბბბს თბმბზბ ბბბბბბბ უყუბრ-
 ბბ, მბგბრბმ...

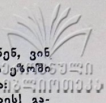
რბმდბნბმე დღბს წბბთ, წყბრბ-
 დბნ რბმ ბრბუნდბბლბ, სოფლბს ბბ-
 ბბს, კუბრტ ხბქბს შბხვდბ.

ბბბბბს დბ წბბს ბბბბდბბთ, ბბშე
 ხბქბს გბმწობდბბლ ბელს ებბბრ-
 რბ... მბრე ბმ სბზბლბრბბ მბქლბ-
 ჭუნბ ბბშეს გვბლბბბთ ჩბუსბბბბ:

— გოგო! დბდბშენს უბბბბრ, ჩბდ-
 რბ დბგბზბურბს, შენბ ბხე სბბრბული
 ბდბრ შბბბლბბბ...

სბბბრბლო ბბშე, რბგბრკრე ყვბლბ

ქალიშვილი, ხვალ ან ზეგ აღიჯაში უნდა გავხედო... მერე კი შინ ჩაიკეტოს და ამ სასჯელ დასჯას უსიხარულოდ დალიოს დღენი...

ჭირითმახს, თოვლი სროლას და ჭიდაობას სამუდამოდ უნდა გამოეყოხოს...

აიშვე კიდევ ერთხელ ჩაიხედა სარკეში და გაშლილი თმა უკან გადაიყარა.

რა ლამაზი იყო... მაგრამ ეს წარმტაცი სილამაზე, გიშურებით შავი თმა, უნაწყო თვალები და ალისფერი ლოყები მას სიხარულს აღარ ჰგვირდნენ. აიშვე მწარედ ამოიოხრა...

— ნეტავ ბიჭად დავბაძებოლიყავი! — ნაღვლიანად ჩაილაპარაკა აიშვემ. მართლაც და რა იქნებოდა ბიჭი ყოფილიყო!..

უცნაოდ სახეზე აღმურთა გადაამტკარა, თვალები გაუბრწყინდა და ბავშვურმა თავდავიწყებამ გაიტაცა. მძვინვარეობდა უყოფილოდ, რას არ იზამდა მარტო თავისი სოფლის კი არა, მთელი მაზრის ფალავანი იქნებოდა. მერე რჩეული მხედარი ვახდებოდა და უმაღლეს ზაინადი უმცროსი ქალიშვილის თხოვდა. ხელჩართულ ბრძოლაში შიშობებოდა და ჭიდაობებში მეტრებს დაიშვევებდა. მერე, როგორც ყოველი ნაშადვილი ვაჟაკი, ცხრა მთას გადაეფლებოდა დათევზზე სანადიროდ.

აიშვე საჩუკეს მოშორდა, ნელი ნაბიჭით დაჭარბას მოუხაზოვდა და იღაყვით დაეჭრებოდა.

იქ, სოფლის ვაღმა, ცის ერთი მხარე ღრუბლებით იყო დაფარული, მეორე კი მის სხივებს ეღერებოდა.

შორიახლოს ხოჭას ბაღ-ბოსტანში მამლები ყოფილენ. შუადღე ახლოვდებოდა, მაგრამ ცა ისე რთურებდა, თითქოს ახლა თენდებოდა. დროგამოშვებით წვიმა სცრდა. მალე თბილი სააბო აინდინ ჩამოვდა. აიშვე კენებამ გაიტაცა და ქანდაკებამ ქვეყნული ცის კიდეს გაუჭურებდა... მერე უცნაურად გაულისძვრაებ უმატა, სახეზე მწუხრის იერიშა გადაეჭრა და სუნთქვა შეუწყდა... ნეტავ მართალია რასაც ამბობენ?

— მართალია, მართალია! — წამოიძახა აიშვე, რომელიც ცისარტყელა ასე ახლო არასოდეს ეხება.

სოფლის ბოლოში, კურულდერსაკენ მიმავალ გზის პირას ბუჩქნარიდან ცისარტყელას რკალი ცაში ამართულიყო და მომჭალოვებდნენ ფურთა სიუხვით მიღმა გადადიოდა. აიშვეს გული ძალუმად აუჭერდა.

— ცისარტყელას ქვეშ რომ ვაიძინებო, კაცად ვიქცევი! — აღმოხდა აიშვე.

იგი უმაღლეს ფანჯარას მოსწყდა, კი-

ბეზე ჩაქცირალდა, ბალი გადაიბრინა, შარავნას მიაშურა და გაიქცა თავქვედოვნივით ვარსოვდა.

— ნეტავ მივსული ვარსარტყელას! — ნატრობდა აიშვე და თანდათან უნაბრუნად სირბინდა. გზის უსუნა-მოკლებლად თბირობებს ახტებოდა, ყანა-ყანა მირბოდა და ამა, ბუჩქნარისკენ დაეშვა. ისევ ვაწვიმდა... მისი ხიფათის კალთები გაუმშლელ ეკლ-ნარს იდებოდა, ხელ-ფეხი ცაწერებოდა. აი, უკვე მიუახლოვდა ცისარტყელას კიდევ ცოტა საჭირო, ცოტა და...

სულმხეხუთლმა აიშვემ ცისარტყელას ქვეშ ვაიძინა აღსრულდა მისი წაღლი.

— უჰ, ახლა კი ცოტას დავისვენებ... — დაქანცული აიშვე ბუჩქნარში ველამაზად გაეწა... სირბილის დრის წადები ისე გავარდნოდა ფეხიდან, რომ ვერც კი გაიგო, წინდებიც შეუმოპოვლიყო და...

აიშვე წამოდგა. ჰოი, საცურებავი, ხიფათში ვეღად ჩაებია, მხრებში მოუჭირა. ტანზეც ისე მოკლედ დაბლავა, რომ თქვიბდა ძივსება უფარავდა.

წვიანაჟურებს სახეზე ხტდნენ მოიხვია. ბიჭოს, უღვაშებაც ამოსვლია! ის, რა ახლავს ვაჟაკად ქცეულმა! მაგრამ ტანსაცმელი რომ ქაღალს აცვივი?!

— ახლა კი შინ წავალ, ტანსაცმელს გამოვიცვლი! — გაიფიქრა აიშვემ და სახლისკენ გაეშურა ის, რა ძალადოვანი გამხდარა... წიქდან თუ ამ გზას კარგა ხანი მოაწიდა, ახლა სამი ნაბიჭით გადაიარა.

უცნოში შევიდა თუ არა, წყლის დაეწაფა ხარბად. მერე ოდამს ავიდა, დიდი ბოქლომით დაეკეტო სკივრი გატება. უფროსი მძის საგარეო ტანისამოსი ამოიღო, ჩაიცვა, ისიც ვიწროს მთუვიდა. კედლიდან თოვტი ჩამოიღო, მხარზე გადაიავლო და გაჭრე ვავიდა. ქუჩის ბოლოდან დაფა-ზურნის ხმა შემოესმა და იქით გაემართა.

გაზე იწავარ ბავშვებს ამავე გამოაქიბია.

— ზაინადი უმცროსი ქალიშვილის ქორწილია და მოედანზე ჭიდაობა გამართეს, — უპასუხეს ბავშვებმა.

— მაშ, ახლა პატარა გულუმსაც ათხოვებენ, მამ! — წამოიძახა განრიხიხულმა აიშვე.

ჩემ ხომ ახლა კაცი ვარ და სხვას რად უნდა დაფუთო ის ვაჭრისფერი თვალბინაი გოგონა? — გაიფიქრა და ქორწილსკენ გაეშურა.

მეჩეთიდან დაბრუნებულნი სოფელდები გაოცებული შეჰაჟურებდ-

ენ აიშვეს და კითხულობდნენ, ვინ არისო. აიშვე მექორწილებს უცნოში შევიდა და მეხიეთ დასქეპა...

— ვინც ვაჟაკია გამოვიდეს განი, განი.

ვერავი ვერ იცნო. დაფა-ზურნის ხმაზე ფალავნები ჭიდაობდნენ.

— კეთილი იყოს ჭიდაობანება, ვინა ხარ და სადაური, ვაბუკო? — ეკითხებოდნენ აიშვეს.

— მერე გაიგებთ ვინცა ვარ, მერე! — უპასუხა და მოვიდავებს მიმართა:

— ამა, ორ-ორკაცს ვიწვევ სპეცოდ, ვინც თანაზმა გამოვიდეს.

ყველა განცვივდა. ქალი თუ კაცი, დიდი თუ პატარა. სახლმა მითქმამოქმამ დაიწყო. ხოჯა ხაზინიდან ადგა და ახალბოლული კარგარომ დაინახა, სათვალე გაიკეთა. ჭრე არავის ვაგონდა, ერთ კაცს რომ ორი ფალავანი გამოეწიოს საეღალო. აიშვე წყის მიხედვით ტანზე ზეით წაისვა და მოკლედ სპეცოდ სამოსი ჩაიცვა. მერე იქვე უწარმაზარი კამეჩი ბატკანივით მაერში აიტაცა. განცვივებულნი ხალხი ამაღუნდა. ძივს-იქიდან სუყუემა ავუს ეკითხებოდა:

— სადაური ხარ, ვაბუკო?

— ვინა ხარ გვიხარბი, გოლიაო?

— დიდება და გამარჯვება შენ.

ჭიდაობა დამთავრდა, შეწყდა დაფა-ზურნის. მთელი ხალხი ვარს მოეხვია.

— ამსოფელი ვარ! — დაიძახა აიშვე.

ყველამ ერთმანეთს გადახედა.

— არა, აჟური არა ხარ! აიშვე დღემდა.

— ჩვენჭურებს ყველას ვიცნობთ. დაეცვი?

აიშვემ ველარ მოითმინა, გაიცინა და დაიძახა:

— აიშვე ვარ, აიშვე!

ხალხი უფრო ძლიერად აგუფუნდა და აჩრქოლდა.

— რომელი აიშვე, რომელი?

— რომელი და ხაჯი მემბედანთა შვილი!

ხალხს არა სჭეროდა, მაგრამ აიშვე უამბო თავისი თავგადასავალი, ცისარტყელას ქვეშ ვაიბინი და კაცად გადაეჭვიტო.

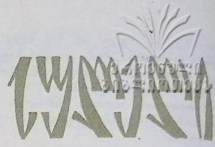
— გულუმს ვინ თხოვლობს? — ეკითხა აიშვემ.

— სოფლის მამასახლისის შვილი ხასანი!

— ახლავე აქ გამოცხადდეს ხასანი!

ხასანი, იპოვნეს და აიშვეს მიჰგვარეს.

— საქორწინო ადალი და წესი ვინ შეასრულა?

ჩინურიზალარი

— კურტ ხოჯამ. — უპასუხა ხანანმა.

— აბა, ახლავე აქ მომგვარეთ! ყველას მბრძანებელი, უფშური და ფლილი ხოჯა ახლა მოღუფებული და გულზე ხელდაკრებილი წამოდგა.

— შენ, იო, ხასან, გულსუმს თავი დაანებე!

— არ დავთმობ!

— დაეხსენი-მეთქი, გეუბნები! — შესძახა აიშემ, წითელ ქამარში ხელი ჩაავლო და ჰაერში დაატარა.

— ვიპიე, ვაიპიე, ალა... — დაეხსენი, გეუბნები, თორემ მიწაზე დაგანარცხებ და ტვინი დავანახებინებ!

— კარგი, კარგი — ჩაილულულა უზადრუქმა ხასანმა, მაშინ აიშემ იგი მიწაზე დაუშვა და კურტ ხოჯას მიუბრუნდა:

— აბა, ახლა მე და გულსუმი დაგვაქორწინე.

- არავითარ შემთხვევაში!
- ნუ ურჩობ, ხოჯა!
- არა და არა!
- ჩქარა-მეთქი, გეუბნები!
- არა.
- რატომ?
- უკანონოა.
- მაშ, არა?
- არა და არა!

აიშემ ერთი შეირობა, ხოჯას სარტყელში ხელი ჩავლო და ისიც ჰაერში დაატარა.

- ჩქარა, თორემ გავთავებ!
- არავითარ შემთხვევაში.
- ნუ ურჩობ, ხოჯა, მერე გვიან იქნება!
- არა-მეთქი, უკანონოა, უკანონო!

მაშინ განრისხებულმა აიშემ უფშური და დვარდიანი ხოჯა დაატარა, დაატარა და მერე შორის გადაიხროლა, მაგრამ კურტ ხოჯა ჰაერში დაეკრე და იქიდან ყვირილი მორათო:

— ხალხო და ჩაამბოლო, გონს მოღით, გონს! ეს კაცი კი არა, ქალია, ქალი! ამას ჩადრი უნდა დავახურთო, ჩადრი, თორემ მისი ასე სიარული უკვე აღარ შეიძლება.

ამის გაგონებაზე ხალხი ჭიანჭველასავით აირია და ახმოჭურდა.

— უკანონოა, უკანონო, — მიემხრნენ ხოჯას და აიშეს დასახრობა: ღკვენი ჩადრები და შავი წამოსახამები მოიპარკვეს.

აიშემ ერთი შერტორტმანდა და თოფის კონდახით დაერია ყველას. მერე მეჩეთის მოედნისკენ გაემართა, დანახა, რომ კურტ ხოჯა მეჩეთის მიწარეთზე ძერასავით დასკუბებულიყო.

აიშემ უშვალ მეჩეთის ეჭოში შვიდია

და მინარეთის კიბე აირბინა, კურტ ხოჯას ეძვარა და ყელში ხელი წაუჭირა. ხოჯა ის იყო სულმა დაფავდა, როდესაც მინარეთის გუმბათი ვად: მოინგრა, აიშემ გაღმოვარდა და მიწას დაენარცხა.

როცა აიშემ თვალი გაახილა, მამა დანახა, რომელიც მას თავში მუშტებს უშენდა და უყვიროდა: — შე საძეგლო, შენა! აქ რამ მოგიყვანა?

აიშემ, წვიმით გაწუწული, ბუჩქნარში იწვა. დედა, უფროსი ძმა, მამასხლისის შვილი ხასანი და რამდენიმე მეზობელი თავს დასდგომოდნენ.

— აქ რამ მოგიყვანა-მეთქი, თავს რომ გვაძენინებ, შე არაშადავ, შენა!

შეშინებული და სახტად დარჩენილი აიშემ ღუშდა. ხასანი, რომელიც ამ რამდენიმე წუთის წინათ აიშემ ჰაერში აატრიალა, მის მშობლებს ეხვეწებოდა:

— პატიეთ, პატიეთ, აღარ ჩაიღვინს...

დაკარგული აიშეს შუადღიდან ეცხდნენ თურემი. მთელი სოფელი ფეხზე დამდგარა.

— აქ რას ეძებდი, რომ მოგიყვანა? — ბობოქრობდა მამა. არც დედა იყო ნაკლებად გაჯავრებული და თვლებს ბრიალით ემუქრებოდა, დაცხვო. — აქ რას ეძებდი, მიპასუხო! თავწარდაცემულ აიშეს პასუხის გაცემა აღარ შეეძლო და ილაქაწყვეტილი ტირილით მშობლებს მორჩილად გაუყვა სოფლისაკენ.

სახლს რომ მიუახლოვდნენ, ხოჯამ გაღმოსძახა:

— მეგბედ აღა! ბავშვი იპოვეთო?...

აიშემ თვალები მალმა ააპყრო. ბანზე მელობი, ფეხშიშველა და ხელებდაკაპწეფული ხოჯას წყლით სავსე მოკალოლი ჩაიდანი ეჭირა და ლოცვის წინა წეს-ჩვეულებას ასრულებდა.

— სადა ყოფილა? — იკითხა ხოჯამ.

— ბუჩქნარში დასძინებია...

— კი მაგრამ, ამ წვიმაში იქ რა უნდოდა?

— რა ვიცი, არაფერს ამბობს და...

— ჩადრი დაახურეთ, ჩადრი! მაგის ასე სიარული უკვე აღარ შეიძლება.

საპარტილო აიშემ დარცხვნილი და თავჩაქიდრული გულმომჭარანი ქვითინებდა და უშწივრად მილასლასებდა გახუტ.

თურქულდონ თარგმნის მიხედვით ჰაზარქიმ და ბიორგი ღოღონძე.

ერთ ტყეში ბებერი, ჭკვიანი ვეფხვი ცხოვრობდა. სიკვდილის წინ თავისი ბოცვერი იხმო და ჰკითხა:

— მითხარი, ყველაზე დიდი ეშვები ვისა აქვს?

— ვისა და ვეფხვს.

— გართალსა ბრძანებ. ახლა ის მითხარი, ყველაზე ბასრი ბრტყალები ვისა აქვს?

— ვეფხვს.

— კეთილი და პატიოსანი! ახლა ის მითხარი, ყველაზე მარდად რომელი ცხოველი დარბის?

— ყველაზე მარდად ვეფხვა დარბის და ყველაზე მაღალაც ვეფხვი სტებობს. — ფიცხვად მიუგო ბავშვებმა.

— ყოჩაღ! აბა ამ ერთ კითხვაზეც მიპასუხე. დედამიწაზე ყველაზე ძლიერი ვინ არის?

ბოცვერმა გაიციანა.

— ყველაზე ძლიერი ის არის, ვისაც ყველაზე დიდი ეშვები აქვს, ყველაზე სწრაფად დარბის და ყველაზე მაღლა სტებობს. ჩემზე ძლიერი ამ ქვეყნად არაფერ არ არსებობს.

მომაკვდავმა ვეფხვმა ამოიხორხა:

— აღიე მეც აბრე მეგინა, მაგრამ ახლა დავრწმუნდი, რომ ყველაზე ძლიერი ადამიანია. დამიპასოებ ჩემი სიტყვები: უფროსილი, გეშენოდეს ადამიანისა, ნურასოდეს იხატრებ მასთან შეხვედრას, ნურც შეუბრძოლებო ვეფხვზე ძლიერისა.

ამ სიტყვებზე ვეფხვმა სული გაწუტევა.

ჩუფქორდა მამის სიტყვებს ბოცვერი.

თუ ადამიანი ვეფხვზე ძლიერია, რა ვეფხვითელა ეშვები და ბრტყალები ექნებალი ნეტავი. ერთი შორიდან მანებდა დამიანხვავა. — ინატრ და წავიდა ადამიანის საძებრად.

ბებერი იარა ოუ ცოტა იარა, მოეპეში იაცს ვადიეყარა.

ნამდვილად ეს იქნება აღამიანი, — იფიქრა ვეფხვმა. — მაგრამ ეშვები და ბჭყალუბი რომ არა აქვს? მაინც შევეკითხები.

— შენ აღამიანი ხარ? — დაუყოვირა ვეფხვმა შორიდან.

გაუკვირდა იას:

— აღამიანი საიდან ვიქნები? მე ჩვეულებრივი იაკი ვარო.

— აღამიანი როლისმე გინახავს? — ახლოს მივიდა ვეფხვი.

— რაღა თქმა უნდა, მინახავს, ბევრჯერა მინახავს.

— აღამიანს მართლა ჩემზე დიდი ეშვები და ბრჭყალები აქვს? — აბა, რას ამბობ, აღამიანს არც ეშვები აქვს და არც ბრჭყალები.

— მართლა არა აქვს? — გაუკვირდა ვეფხვს, — მაშინ, ღონიერი თათები ჰქონია, რახან ვეფხვი ვერას აკლებსო.

— თათები ძალზე სუსტი აქვს. თათის დარტყმით მგელსაც ვი ვერაძკალავს.

— შენ კარგად არა გცოდნია. მამაჩემისაგან ვიცი, აღამიანი ყველაზე ღონიერიო; წავალ, ვინმე სხვას ვკითხავ, — უთხრა და გასწია.

გზად აქვლენი შემოეყარა.

ეს რა გოლიათი ვინმეა, აღამიანი ნამდვილად ეს იქნება, — იფიქრა ვეფხვმა. სწორიხელეს თავი არა ისტეგია, ბურჭები ამოეფარა და იქიდან დაუბახა:

— მოხბარ, შენ აღამიანი ხომ არა ხარო?

— რას ამბობ, აბა, აღამიანს რა მიგავსო? — გაუკვირდა აქვლემს.

— როლისმე აღამიანი გინახავსო? — ჰკითხა ვეფხვმა.

— მე თუ არა, აბა მამ ვის უნახავსო? — მიუგო აქვლემმა, — მთელი წლობით კუხზე მახის და მოგზაურობს დღისით და ღამით, დარაში თუ ავღარაში იძიეს მსახური არა ვარო?

— მამ, აღამიანი კიდევ შენზე დიდი? — გაუკვირდა ვეფხვს.

— არა! — თავი გააქნია აქვლემმა, — აღამიანი ძალიან პატარა არსებია. თუ წინა მუხლებზე არ დავიჩოქებ, ისე ზურგზე ვერც კი მაქვდება.

— რახან ვეფხვის ეშვებისა და ბრჭყალებისა არ ეშნია, ძალიან სქელი კანი ჰქონიაო.

— არც ერთ მხეს არ აქვს ისეთი ნახი კანი, როგორც აღამიანს. კოლხის კბენაზე, სულ ღუღუღოები ასხდებაო.

ჩანს, მამაჩემმა ტყუილი მოთხრა, — ჩაფიქრდა ვეფხვი. — აღუბათ აღამიანი თვალთაც არა ჰყავდა ნანახი. როგორც ამბობენ, სულაც არ ყოფილა საშიში მხეცი.

ვეფხვმა გადაწყვიტა, რაღაც არ უნდა დასჯდომოდა, აღამიანი ენახა და შეეშვამა. დღიანს იხეტიალა ტყეებსა და მთებში, ბოლოს ტყის პირას კაკაუკუი შემოვიშვა: კაცი ხეს ჰქრიდა.

„რა სასაცილო მხეცია, — გაიფიქრა ვეფხვმა. — გატყავებული, არც ეშვები აქვს, არც ბრჭყალები“. ისეუშა და აღამიანის შორიხალისს გაეწეა.

— შენისთანა მხეცი ჯერ არასდ მიხახავს. საოცარია, ამ ტყეში მგლებმა და დათვებმა რომ არ შეგჭამესო.

— მე მხეცი არა ვარ! — მიუგო ხის მჭრელმა.

— მაშ ვინა ხარ? — ჰკითხა ვეფხვმა.

— ვინ უნდა ვიყო? აღამიანი! — აღამიანი! — გაუკვირდა ვეფხვს.

— აი, თურმე როგორი უყოფილხარ! იმ სულელ მამაჩემს კი შენი ეშინოდია!

— ჩანს, მამაშენი ჰქვიანი ვეფხვი ყოფილა, — მიუგო შენის მჭრელმა.

— ახლავე ღაგიმტკიცებ, მე ვარ უფრო ჰქვიანი თუ მამაჩემი, მშის ჩანსგაღვი შენი ჩსენება არ იქნებაო.

— ვეფხვო, სანამ შეშვამდე, მინდა ჩემი ხელობა გაჩვენო. წამოდი, ნახე როგორ ბუნებში ვცხოვრობ. — უთხრა აღამიანმა.

ხის მჭრელი ჩქარი ნაბიჯებით მიდიოდა თავისი ქონისიკვე, ვეფხვი უკან მისდევდა და თან ზურგულზედა: — მამაჩემი რა მხდალი ყოფილა,

ამ ერთი ბეწო აღამიანმა როგორ შეამახია.

— აი, ჩემი ბუნავი! — ხის მჭრელმა თავის ქონზე მიუთითა, — ზამთრის საციცეც კი ვერაფერს მაკლებს.

— რა კარგი ბუნავი გქონია. შენ რომ შეგჭამ, მე აქ ვიცხოვრებო. — გაუხარდა ვეფხვს:

— რა გაეწყობა, მაშინ ისწავლე, კარი როგორ უნდა გაალო და დახურო, მაგრამ ნახე შეგინდან როგორია ჩემი ბუნავი. — უთხრა ხის მჭრელმა.

— კარგია, — დაიღრიალა ვეფხვმა და ქონში შევიდა.

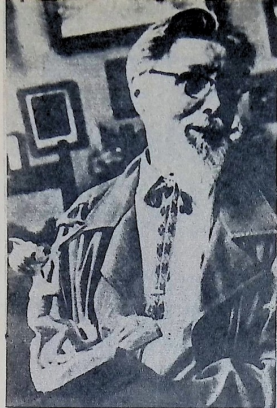
ვეფხვმა ფეხი შედგა თუ არა ქონში, ხის მჭრელმა კარი მიუჭახუნა.

— ახლავე გაიმიშვი, მზე საცაა ჩავა, შენ კი ჯერაც არ შემიჭამიხარო! — დაუღრიალა ვეფხვმა.

— ვერც შეშვამ, — მიუგო ხის მჭრელმა, — იქნებ ახლა მაინც გეცნოს მამაშენის ნათქვამი. იცოდე, ჰქუა ღონეზე ძლიერიო.

ბეგრი ურტყა ვეფხვმა კარს თათებში, მაგრამ აღამიანის აშენებულს რას დააკლებდა!

საღამოს კი ხის მჭრელმა, თითოთი ფანტურა ვეფხვი და მისი ტყავისაგან დამკული გააკეთა.

ანანას შუბინსკიისი.

თუმცა ადამიანი, რომელიც ხშირად ეშმაკურ უფრო ცნობილია, ახერხებს მასთან გარიგებას, აძულებს არაწმინდას ემსახუროს მას. ბუნებით ხალისიანსა და დამყინავს, ანტანას შემუქინავიჩიუსს უყვარდა ხალხური იუმორი, ლიტერური ზღაპრები და სიმღერები. აგროვებდა ხალხური შემოქმედების ნიმუშებს. ერთხელ, ლიტერული ლიტერატურის კლასიკოსმა, მხატვრის ახლო მეგობარმა, ტუმას ვაიფანტასმა მას ძღვენა მოართვა განრობმული ეშმაკის ფიგურა და თან ხუმრობით უსურვა: ანტანას, მთელი სიცოცხლე ეშმაკები გვეროვებინოსო. ეს იყო 1906 წელს. როგორც შემდეგში თვით ანტანას შემუქინავიჩიუსი ყვებოდა, ეშმაკის ამ ფიგურას მიემატა შემა-

შ. პარგონანი
ეშმაკი მიათრებს თხას. 1959 წ. ხ.

დღე ქნევით აღუთქვა მხატვარს დღეგრძელობა, ჯანმრთელობა და დიდი სიმდიდრე, თუ იგი თავშესაფარს მისცემდა ეშმაკებს და, რაც მთავარია, ნებას დართავდა გამოსცადებოდნენ ადამიანებს. არაწმინდას შეპირებებით „ეშ-ცლენილმა“ მხატვარმა გადაწყვი-

ეშმაკები

საბჭოთა კავშირის სახალხო მხატვარს პროფესორ ანტანას შუბინსკიისი (1877-1966) ლიტვაში და მის ფარგლებს გარეთ მართო მხატვარ-ფერმწერად კი არ იცნობდნენ, არამედ გატაცებულ კოლექციონერადაც. მისი კოლექციებიდან ერთ-ერთი საუკეთესო განსაზღვრული ეშმაკების კოლექცია. მხატვარმა მისი შეგროვება 1906 წლიდან დაიწყო.

ეშმაკს, უძველესი დროიდან მოყოლებული, მტკიცედ აქვს მოკიდებული ფეხი ლიტერურ ფოლკლორსა და ეთნოგრაფიაში. ეს განსაკუთრებით, უგერგოლო და არც თუ ისე საწრაფი არსება, ხალხურ ზღაპრებსა და გადმოცემებში ადამიანი ყოველთვის იოლად სჯობნის მას. ლიტერურ ფოლკლორში ეშმაკი არც თუ ისე ბოროტია, ადვილია მისი გულის მოკლვა, იგი თანაუგრძნობს უბედურებაში ჩავარდნილს, ეშმარება მას, ამასთან, ცხადია, გარკვეული პირობით.

ტიის უძველესი ეშმაკი — კოლექციის უძველესი. ციბირმა ეშმაკმა თავისი გრძელი კანაფის კუ-

ნ. ლინკივიჩისი
ეშმაკი — მასხარა. 1956 წ. ხ.

ტა შეეგროვებინა 18 ფიგურა — „ეშმაკის დუფინი“. მაგრამ, როგორც ჩანს, შემართის ეშმაკი არა-

ი. ლუპასკასი.
ლოთის სიზარარი. 1959 წ. ხ.

ს. შარაოვასი.
ულმერთოდ დავილალი. 1960 წ. ხ.

ჩვეულებრივად შეუბოვარი იყო. მან მხატვარს შეაგონა: „ანტანას, შეაგროვე 20 ეშმაკის ღუფინი — და იქნები ყველაზე ბედნიერი კაცი ქარვის მხარეში“. მოგვიანებით, უკვე ღრმად მოხუცებული მხატვარი ოხუნჯობდა: „აი, ხედავთ, 20 ეშმაკის ღუფინი შევაგროვე, მთელი სიცოცხლის მანძილზე ფრჩხილიც კი არ წამოშტყენია, საღ-საღამათი ვარ — როგორც ჩანს, ეშმაკმა შეიხრულა დანაბირებო!“

კოლექცია ძალიან საინტერესოა.

ბ. ზუბავიჩისი.
თხზავი აბხაზური ეშმაკი. 1967 წ. ხ.

სოა. საყურადღებოა ისიც, რომ კოლექციის ყველა ეშმაკი ნახუქარია. ყველას, ვისაც უნდოდა მხატვრისთვის ესიაზოვნებინა, მისადმი თავისი სიმართა გამოეხატა, საჩუქრად მოჰქონდა ეშმაკის ფიგურა.

ამგვარად, ეშმაკებმა მართო ლიტვიდან კი არა, მსოფლიოს თითქმის ყველა კუთხიდან მოიყარეს თავი ერთ ჰერკულეს, ქ. კაუნასში, ანტანას უმუშეძიავიჩისის სახლში. აქ, ამ სახლში 1966 წელს გაიხსნა ჩურლიონისის სახელობის

ი. ლაურიანსი. ეშმაკმა ზიღონს მხატვრისთვის ცოლმევი. 1959 წ. ხ.

უცნობი იტალიელი მხატვარი.
აბეზარი.

უცნობი ავტორი.
ეშმაკის ეშმაკი. 1906 წ. ხ.

სახელმწიფო სამხატვრო მუზეუმის ფილიალი. ეშმაკების კოლექცია მხატვრის გარდაცვალების შემდეგაც იზრდება. მუზეუმის დამთავლიერებლები ექსპოზიციის გაცნობის შემდეგ თავიანთ სახიამოვნო მოვალეობად მიიჩნევენ, ეშმაკების ამ საყოფელში გამოამწესონ თავიანთი ქვეყნის ერთი არაწმინდა მაინც.

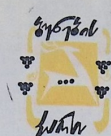
ასე გრძელდება მხატვრის მიერ სუბრობით წამოწყებული საქმე.

ი. ლაუასასი.
იონასს ეშმაკი შეუქდა. 1960 წ. ხ.

მ. მარანი. ეშმაკი წაუღალის ბოგობი. 1961 წ. ძირაზიკა.

ოდესსაც, მილიონ წლებში წიხნო, ყველა მცენარე უფერულ, პაქაწინა ყვავილებს იხსამდა. თანდათანობით ყვავილები უფრო ხასხასა, დიდი და სურნელოვანი გახდა. ყვავილის ფერადოვნება და ნაწი სურნელება კი მწერებს თითქოს თავისკენ უხმობს: აი, ის მე ვერ, ვისაც შენ ეძებო.

ყვავილის ფერებს მწერთაგან ყველაზე უკეთესად ფუტკარი არჩევს. განსაკუთრებით კარგად ამჩნევს იგი ყვითელ ფერს, ცისფერს და იისფერს. წითელ ფერს ფუტკარი და კრაზანა ვერ ამჩნევენ. მაგრამ აი, გაზაფხულობით, როცა კაცხასისა და შუაზისი ველ-მინდვრები ყაყაჩოს ან ტიტას წითელი ნოხით იფარება, ფუტკარი შეუცდომლად პოულობს ამ ყვავილებს. რაინარად? საქმე ის არის, რომ მზე, ხილულ სხივებთან ერთად აღმაინის თვალისთვის შეუმჩნეველ ულტრაიისფერ სხივებსაც გზავნის ულტრაიისფერს. ეს სხივები ყაყაჩოსა და ტიტას განსაკუთრებულ ელფერს აძლევს, რომელსაც მხოლოდ მწერები ხედავენ, ჩვენ კი ვეღარ ვამჩნევთ.

წითელი მისაკი, რომელსაც დამატებით ულტრაიისფერი შეფერილობა არ გააჩნია, ფუტკრის თვალის-

თვის სრულად შეუმჩნეველია, მისი დამამატებელი ძირითადად პეპელაა. პეპელა შორიდანვე ამჩნევს წითელ ფერს და ერთმანეთისაგან კარგად განსხვავებს მის ყველა ელფერს.

რა არ გამოიგონა ბუნებამ მწერების მისაზღვრად! მწვანე ფოთლების ფონზე ყვავილი რომ უფრო მკაფიოდ გამოჩნდეს, მისი ფურცლების ის მხარე, რომელსაც მწერი ხედავს, უფრო მკვერი ფერისაა, ვიდრე მეორე მხარე.

აი თუნდაც სამფერა ია — ბოსტნის სარეველა ავიღოთ. რა საოცრად არის აფერადებული მისი გვირგვინი! ორი ზედა ფურცელი მუქი იისფერია, ორი გვერდითა — ცისფერი, ქვედა ფურცელი კი — თეთრი. ფურცლებს შუა, ხიდრემუი, ყუთოელი გროლია ზაზაბული, რომლის ცენტრშიაც წაიბნისფერი მტკრანებისაგან შეტრული „ღლია“ მოთავსებულია. აბა, როგორ ვერ უნდა შეამჩნიო ეს პაწია ა?! ცურცველასა და მის მსგავს სხვა მცენარეთა ყვავილს თითოეული სუთი ფურცელი სხვადასხვაფერად შეფერადებული აქვს, თანაც ყოველი ფურცელი თავისი ფერით სხვა ფურცლებისაგან განსხვავდება. რა საშუალებას არ მიმართავს ყვავილი, — ოღონდ კი შეამჩნიოს მწერი, ოღონდ კი ეძვიოს იგი და მის ბუტკოს სხვა ყვავილთან წამოყოლილი მტვერი მოაცხოს: რომ ნაყოფი წარმოქმნას!

ფურცლების ფერით ხელება უფტკარი, ბევრი ნექტარი აქვს თუ არა ყვავილს.

მწერებს, ისევე როგორც ადამიანებს, შეუძლიათ გამოიკნონ ყვავილის ფერი, რაინარი განათებაც არ უნდა იყოს — ნისლიანი დღია იქნება თუ შინაი შუადღე, ასევე — შის ჩასვლის უამსა, როცა ბალახზე წეწაული ფერი ყვება ხილში.

მაგრამ ან დგება საღამო. ფუტკრები და კრაზანები უკვე ამთავრებენ საშუალო დღის და შინისკენ მიგრაციას. ამ დროს თავიანთი სამალაგიდან გამოდიან მწერები, რომლებიც სიბნელეში კარგად ხედავენ. მათ შეესაძლებოდა თეთრ, დახვეულ ყვავილებს შლიან ღამის მცენარეული და თიბლ მაერში მწვავე, ტბილ სურნელებს აფრცელებენ. მათ დილამდე თავს დასტრიალებენ ფროსისანი მელამური მწერები, წუწინან ტბილ ნექტარს და ერთი ყვავილის მტვერი მიკერეუ ვედააქვთ. მათ გვირგვინის თეთრი ფერი, რომელიც სიბნელეში კარგად მოჩანს, ისე არ იზიდავს, როგორც მისი მძაფრი სურნელება. ამიტომ ღამის მცენარეებს განსაკუთრე-

ბულად ძლიერი სუნე აქვთ; გვიგუნება, წყვილიაში სურნელოვან-სისხლებს იხლევიანო: აქ ვერა, იქ ვერა, აქ ვარ...

ყვავილის სურნელი მწერებს პარკო დამით კი არ იზიდავს თავისკენ, არამედ დღისითაც. ყვავილის ფერს მწერი შორიდანვე ამჩნევს. ახლოს რომ მოფრინდება, თავისი უღეფითი — ანტენებით სცნობს ნაცნობ არომატს და ზუსტად იქ ეშვება. სადაც ნექტარია.

ინც დაკვირვებია შეამჩნევდა, რომ ერთი და იგივე მცენარის ყვავილი მზეში სხვა სურნელებს აფრქვევს. ვიდრე წვიმიან ამინდში. ასევეა — დღითი და საღამოს. მწერები კი მშვენივრად კითხულობენ სურნელებათა წიგნს. „მე ამჟამად ცოტა ნექტარი მაქვს, სამაგიეროდ, ტკბილია“, ამბობს ერთი ყვავილი. „მე ბევრი ნექტარი მაქვს!“ — იძახის მეორე. „ჩემი ნექტარი მეტისმეტად სქელია“, — შემოფოთებული დღუღუნებს მესამე...

ფუტკარი, კრაზანა თუ პეპელა სწორად იმ ყვავილზე ჯდება, რომლის ნექტარაც იმ წუთს უვალაზე მეტად სქირდება.

რაც უფრო ნაკლებ ღამაზა ყვავილი, მით უფრო მძაფრი სურნელება აქვს.

რა უფრო იზიდავს მწერს — ყვა-

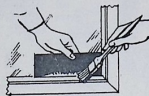

ვილის ფერი თუ არომატი? მცენარეებმა ცდებით დაამტკიცეს, რომ მწერი, მისთვის საჭირო მცენარის ძებნისას, სურნელებს მეტ მნიშვნელობას ანიჭებს, ვიდრე ფერს. ფუტკარი მხოლოდ ექვს ფერს არჩევს, იმ დროს, როცა აუარებელ სხვადასხვა სურნელებას ანსხვავებს ერთმანეთისაგან.

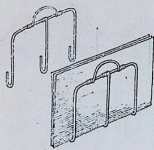
ფუტკარი, კრაზანა და პეპელა ნაშ სურნელებს უყვებ ადიკვამენ, მაგრამ სრულებით ვერ გრობენ მყარალ სუნს. სამაგიეროდ, ბუზებსა და კოლონებს გახსნილად სორკის სუნი ყველაზე სანექტარო განცდებს უღვიფრებს. იყნოსავენ თუ არა ამ სუნს, ბუზები მყისვე თავს ანებებენ ტბილ თაფლ-

წვეთ — ააფარებ მინას, ხის ნაწილები შეიღებება, მინა კი კრიალა დარჩება.

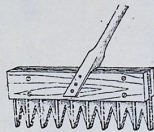
მუყაოს დიდი ნაჭრების გადასატან-გადმოსატანად კარგი იქნება თუ მავთულისაგან ასეთი მოწყობილობას გააკეთებ.

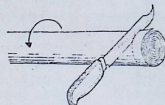
უბრალო მუყაოს ან თუნუქის მართკუთხედი ფანჯრის ჩარჩოს შეღებისას ჩინებულ საშსახურს გაეცი-

ორივე ბოლოში თავმოკაჭუტეული სტელი მავთული წებოვანი ან საღებავიან ვეღრის ჩამოცი, იგი ფუნჯის დასაღებადგ გამოიყენება და გასაწმენდადც.

ჩამოცვენილი ფოთლების მოსაფარცხავად, ეწო-გარემოს დასასუფთავებლად დიდებულია რეზინის კბილანებიანი ფარცხი. იგი რეზინის კბილანების იმიოთაც სჯობს, რომ მცენარეებს არ აზიანებს და თანაც კბილის „ჩაცვენაც“ არ იცის.

ღროის გერომიხისა და, შენ წარმოიდგინე, სისუ-ტის მიზნით, შპალერს კიდევები დანით უნდა ჩამოჭრა და არა მკერატლით. ამისთვის დასველები შპალერის ჩამოსატრევი ადგილი წინდაწინ ფანქრით უნდა შემოსაზო.

ს ა კ ი ე გ ე ლ ი

ლაშქრობა ხევში — (წერილები საველე გაზეთიდან) ... გარეკ. ... 2
ქ. ჭილაშვილი — ყურადღება! გესაუბრებიან ვეტერანები (ნარკვევი) ... 1
ტ. მეტურიაშვილი — (ლექსები) ... 3
ჯ. ნიჭუა — შშვილობით, ვილიანა (მოთხრობა, დასასრული) ... 4
ლ. ჭიჭინაძე — ანა ხახუტაშვილი (მოგონება) ... 4
მ. თომაძე — იები (მოთხრობა) ... 16
ჭ. ჭუმბურიძე — ადგილთა ვინაობა (წერილი) ... 16
ნ. ლალიძე — ლექსები ... 19
ი. ბენედიქტი — მართლი (უნგრული ზღაპარი. თარგმანი ლ. მისთერაძისა) ... 19

ახალი წიგნები ... 20
ა. კარბლაშვილი — ტრამვის გამომგონებელი (წერილი) ... 23
ი. ოფიფიანი — ცისარტყელა (მოთხრობა, თარგმანი მ. ჭაფარიძის და გ. დოლიძისა) ... 24
სულელი ვეფხვი — (ჩინური ზღაპარი, თარგმანი ა. ნემსაძისა) ... 26
ეშმაკები — (მხატვრის კოლექცია) ... 28
ბუნების კარი ... 30
ჯადოსნური სარკე ... 31
გამოგადგები ... 32
ცხრაკლიტული ... გარეკ. 2.

გარეკანის 1-ლი გვერდის მხატვრობა — ზურაბ მემხარინაშვილისა. გარეკანის მე-4 გვერდზე — ფოტოგრაფიული ფ. დათუაშვილისა.

მთავარი რედაქტორი ბაბუღიაშვილი.

სარედაქციო კოლეგია: ზოთა ბაბუღიაშვილი, ნოდარ ბუჩუბაძე, ზოთა დვდანიანი, სერგო კლდიაშვილი, გურამ ლეზანიძე, ზურაბ ლეშაშვილი (პ/მგ. მდივანი), მარიუანი, თენგიზ საგინაძე, ბაიროზ ფოცხვილი (მხატვარი-რედაქტორი).

ჩვენი მისამართი:
თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
ტელეფონები:
რედაქციის — 83-87-05
83-31-81
პ/მგ. მდივანი
83-87-08 83-53-05
გაზეთის დისტრიბუციის — 83-87-01
93-87-01

საქ. კეც-ის გამომცემლობის სტამბა. თბილისი ლენინის ქ. № 14.
«ПИОНЕРИ», на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии
Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14.
გაზეთის საწარმოო 18/VIII-71 წ. ხელმოწერილია დასაბუთვლად 17/IX-71 წ. ქალაქის ფორმატი 60X90/4. ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 4. საიდრაციო-საგამომცემლო თაბახი 4,19. შეკ. № 2965. ტირ. 124.065. უფ. 02157.

უბახი
20

კაპიტი

რედაქციის შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდება.

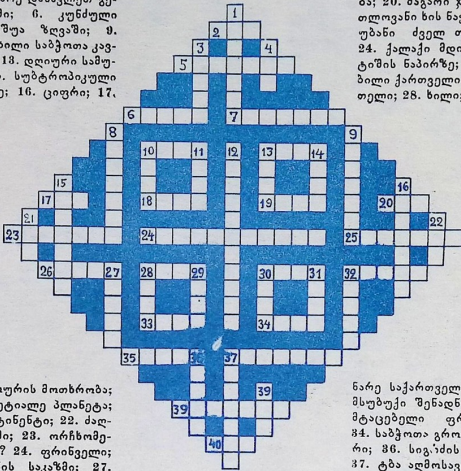
თბილისში მცხოვრებ ავტორებს პასუხი წერილობით არ ეცნობება.

კ რ ო ს მ ო რ ლ ი

ვერტიკალურად:
 1. ალ. დიუშას „სამი მუსეტიერის“ ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი გმირი; 4. მდინარე დასავლეთ გერმანიაში; 6. კუნძული ხმელთაშუა ზღვაში; 9. მთაგრეხილი საბუთა კავშირში; 13. დღიური სამუშაო; 15. სუბტროპიკული მცენარე; 16. ციფრი; 17.

ჰორიზონტალურად: 2. დრო, ანუ? 8. კურორტი დასავლეთ სა-

ულთა თვისება; 12. ძველი საქართველოს ერთი სამთავროს მკვიდრი; 14. სპორტის სახეობა; 20. მაგარი ჭიშის ფოთლოვანი ხის ნაყოფი; 21. უბანი ძველ თბილისში; 24. ქალაქი მდინარე ირტვის ნაპირზე; 26. ცნობილი ქართველი ფეხბურთელი; 28. ხილი; 29. მდი-

5. ლომოღორის მოთხრობა; 18. მოხეტიალე პლანეტა; 19. კონტინენტი; 22. ძალის ჭიშ; 23. ორჩხომელი, ანუ? 24. ფრინველი; 25. ცხენის საკაზმი; 27. მწვერვალი აფრიკაში; 28. საკრავი; 30. შინაური ფრინველი; 31. ავთვისებიანი სიმსივნე; 33. შხის ამოსვლა, ანუ? 34. ქალაქი საბუთა კავშირში; 35. მცენარე, რომელსაც შენობის გადასახურავად იყენებენ; 37. ძვირფასი ქვა; 38. მდინარე აზიაში.

ქართველოში; 5. ევროპის ერთ-ერთი სახელმწიფოს დედაქალაქი; 6. ქალაქი პოლონეთში; 7. მდინარე ვოლგის შენაკადი; 8. ქალაქი საფრანგეთში; 10. პირველი რევოლუციური გაზეთი; 11. მოძრავ ხსე-

ნარ საქართველოში; 31. მსუბუქი შენადნობი; 32. მტაცებელი ფრინველი; 34. საბუთა გროსმანისტერი; 36. სივარდის საწოლი; 37. ტბა აღმოსავლეთ საქართველოში; 39. ჰალოგენების წარმომადგენელი ელემენტი; 40. მოუხარშავი, ანუ?..

წიგნების რაიონის, სოფ. კუბერის სასულიერო სკოლის IX კლასის მოწაფე.

პასუხი № 9-ში
 მოთავესკულ
 „სსრკალიშულა“

კ რ ო ს მ ო რ ლ ი

ჰორიზონტალურად: 1. ბრაზილია; 3. პითაგორა; 5. ციფრი; 7. ამაზონი; 9. დუნაი; 10. გიხა; 11. რკო; 12. ბია; 13. სიო; 14. მესხი; 16. ამირანი; 19. ირანი; 21. ესპანეთი; 22. ისლანდია.

ვერტიკალურად: 1. ბატი; 2. აზია; 3. „პეპოლი“; 4. ანძა; 6. ინდოელი; 7. ამერიკა; 8. იზმობილი; 9. დნესტრი; 15. ეივე; 17. იხვი; 18. არფა; 20. ნევა.

მუხჯი მოწმი

ყოველ სამრეწველო ნაწარმზე მიბეჭდილია ციფრების სერია. ეს გამოცემის თავისებური პასპორტია. მაგრამ ბევრმა არ იცის, თუ რას ნიშნავს ეს ციფრები. არაა, მათში საკმაოდ ვრცელი ინფორმაციაა მოცემული.

„პიონირის“ № 9-ში დაბეჭდილ ფესხაცემულზე მიბეჭდილი ციფრები ლაპარაკობს, რომ ეს 41-ე ნომერი მამაკაცის ფესხაცემულია, სისრულე აქვს — 10, არტიკული — 72017, ფასონი — 0300, გამოშვებული წარმოების მიერ 30 მასის.

შარადა

შარადისათვის რომ გვინდა პირველი სიტყვა რიგით. ჩინური სიგრძის საწოლის ერთეულია იგი.

მეორე — ასფურცელაა, თავი მანადო მიწას, თუ ვინმე ფურცელს გააცლის,

ცრმელებს დაადენს იმ წამს. შეერთებამდე მოკელ ამ სახელს წინა ბგერა, — ქართლის მოხატულ ველზე მოგლეგს ვერცხლისფერად.

შ. ამირანაშვილი.

შარადა
 რუკა

